

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

ROLE SALESIÁNŮ V ŽIVOTĚ DĚTÍ A MLÁDEŽE
V ÚSTAVNÍ PÉČI

Tereza Vašíčková

Bakalářská práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra věd o výchově
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza VAŠÍČKOVÁ**

Studijní program: **B6107 Humanitní studia**

Studijní obor: **Humanitní studia**

Název tématu: **Role Salesiánů v životě dětí a mládeže v ústavní péči**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

- 1) SALESIÁNI – průkopníci v péči o dítě v nepříznivých životních situacích (kdo jsou, historie, působení, činnosti...)
- 2) ÚSTAVNÍ VÝCHOVA – situace v ČR, stát jako realizátor podpory pro mladistvé v procesu osamostatnění, možnosti zletilých, kteří opouštějí UZ
- 3) KONKRÉTNÍ PODPŮRNÉ PROGRAMY SALESIÁNŮ – konkrétní aktivity, salesiánské školství, salesiánská střediska mládeže, salesiánská rodina
- 4) Případové studie (3-5)konkrétních osob účastnících se programu "Na cestě do života" pořádaném Salesiánských střediskem mládeže v Pardubicích
- 5) SALESIÁNI A JEJICH PŘÍNOS PRO PEDAGOGIKU ČR – co nového do pedagogiky přinášejí, vztah jejich činnosti k ústavní péči ve smyslu sociální pedagogiky

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- 1) MATOUŠEK, Oldřich. ÚSTAVNÍ PÉČE. 2.rozš. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 159 s. ISBN 80-85850-76-1
- 2) VOCILKA, Miroslav. NÁPLŇ ČINNOSTI STŘEDISEK VÝCHOVNÉ PÉČE PRO DĚTI A MLÁDEŽ. [s.l.]: Tech market, 1996. 108 s. ISBN 80-902134-5-6
- 3) ŠKOVIÉRA, Albín. DILEMATA NÁHRADNÍ VÝCHOVY. Praha: Portál 2007. 143.s ISBN 978-80-7367-318-5
- 4) SEKERA. Julius. MIKROŘÍZENÍ A INTERPERSONÁLNÍ VZTAHY V ORGANIZACÍCH ÚSTAVNÍ VÝCHOVY, 2001.vyd. Ostrava; [s.n.], 2001. 206 s. ISBN 80-7042-187-8
- 5) www.sdb.cz, www.dkss.cz, www.fma.cz, Salesiánský magazín

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Adriana Sychrová**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 15. 3. 2009

Tereza Vašíčková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Mgr. Adrianě Sychrové za odborné vedení bakalářské práce, za cenné rady a podněty.

Rovněž děkuji Ing. Mgr. Martinu Poláčkovi a celému týmu SSM Pardubice za nevšední vstřícnost a ochotu, se kterou mi umožnili nahlédnout do své činnosti. Bez jejich spolupráce by tato práce nikdy nevznikla.

SOUHRN

Práce se zabývá činností salesiánů v oblasti ústavní péče. Představuje tradici salesiánské výchovy s odkazem na jejího zakladatele – Dona Bosca. Ústředním tématem se stává salesiánské středisko mládeže v Pardubicích, které jako jediné v Čechách realizuje projekt dlouhodobého doprovázení mládeže v institucionální péči a výrazně napomáhá v oblasti sociální integrace těchto jedinců. Součástí práce je kvalitativní výzkum, jehož účelem bylo zjistit fungování projektu v praxi a jeho vliv na život ústavně vychovávané mládeže. Záměr práce je odhalit tajemství úspěšnosti salesiánské výchovy a poukázat na její přínos do oblasti sociální pedagogiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Salesiáni Dona Bosca, ústavní péče, sociální integrace, sociální pedagogika.

SUMMARY

The bachelor work deals with Salesian's activities at the field of institutional care. It presents tradition of Salesian's education referring to its founder – Don Bosco. The central object is unique programme in support of children a teenagers in institutional care realized by Salesian's youth center in Pardubice. The aim of this long-time help is a successful independence and social integration, one of the most difficult proces for this young people. Then follows the research trying to find out functioning project practically and its influence to the life of teenagers in institutional care. I'd like to disclose a secret of Salesian's education and show its boon for social pedagogy.

KEY WORDS

Salesians of Don Bosco, institutional care, social integration, social pedagogy.

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KDO JSOU SALESIÁNI	11
1.1 SALESIÁNI DONA BOSCA	11
2 DON BOSCO – PRŮKOPNÍK V PÉČI O CHUDOU MLÁDEŽ	11
2.1 ZE ŽIVOTA DONA BOSCA	11
2.1.1 <i>Matka Markéta – idol a vzor Boscovy výchovy</i>	12
2.1.2 <i>Studentská léta a přijetí kněžského svěcení</i>	13
2.1.3 <i>Sen, který rozhodl o budoucím poslání dona Bosca</i>	14
2.1.4 <i>Proč chudá mládež?</i>	14
2.1.5 <i>Plán, jak zachránit hochy</i>	14
2.1.6 <i>Boscova oratoř a první salesiánské domy</i>	15
2.1.7 <i>Založení salesiánské společnosti</i>	15
2.1.8 <i>Založení institutu Dcery Panny Marie Pomocnice</i>	16
2.1.9 <i>Salesiáni po smrti Dona Bosca</i>	17
2.2 VÝCHOVNÝ SYSTÉM DONA BOSCA	17
2.2.1 <i>Proč preventivní systém</i>	18
2.2.2 <i>Tajemství a úspěch salesiánské pedagogiky</i>	20
2.2.3 <i>Salesiánský znak</i>	20
2.3 FORMACE SALESIÁNA	21
3 SALESIÁNI U NÁS	22
4 SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE PARDUBICE	24
4.1 ADRESÁTI SLUŽEB A CÍL STŘEDISKA	24
4.2 PROJEKT „NA CESTĚ DO ŽIVOTA“	24
4.2.1 <i>Vznik a smysl projektu</i>	26
4.2.2 <i>Realizace projektu</i>	26
4.2.3 <i>Pracovní tým</i>	28
4.2.4 <i>Kurzy přípravy na život</i>	28
4.2.5 <i>Dny pro dětské domovy</i>	31
4.2.6 <i>Dlouhodobé doprovázení</i>	32
4.2.7 <i>Prázdninové akce</i>	33

5	K SOUČASNÉMU STAVU ÚSTAVNÍ VÝCHOVY V ČR	35
5.1	DEFINICE POJMŮ	35
5.2	SOUČASNÁ PODOBA ÚSTAVNÍ VÝCHOVY U NÁS	37
5.2.1	<i>Příčiny umístování dětí do ústavní péče .....</i>	37
5.2.2	<i>Systém ústavní výchovy u nás .....</i>	38
5.2.3	<i>Dopad ústavní výchovy na jedince, psychická deprivace .....</i>	40
5.2.4	<i>Výzkum prof. Matějčka a kolektivu .....</i>	41
5.2.5	<i>Možnosti řešení .....</i>	42
	VÝZKUMNÁ ČÁST	45
1	KVALITATIVNÍ VÝZKUM	45
1.1	ÚVOD	45
1.2	CÍL VÝZKUMU A JEHO VÝZNAM	45
1.3	DESIGN A METODOLOGIE	45
1.4	VÝBĚR RESPONDENTŮ	46
1.5	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	47
1.6	INTERPRETACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	48
1.6.1	<i>Vyhodnocení jednotlivých otázek .....</i>	48
1.6.2	<i>Analýza získaných dat .....</i>	52
1.7	ZÁVĚREČNÉ VYHODNOCENÍ	53
	ZÁVĚR	56
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58
	SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

Počátky salesiánského díla spadají do druhé poloviny 19. století. Jeho průkopník, italský kněz Jan Bosco, dokázal vytvořit jedinečný výchovný systém založený na rozumu, laskavosti a víře, který je prostřednictvím jeho následníků šířen po celém světě dodnes.

V Čechách započali salesiáni činnost v roce 1927 a od té doby se začaly formovat střediska mládeže, jejichž účelem je rozvíjet osobnost dítěte a mladého člověka na základě přátelských a otevřených vztahů s vychovatelem. Práce je zaměřena především na mládež, která pochází ze sociálně slabšího prostředí, kde se vyskytuje nedostatek rodičovské lásky, porozumění a ochoty komunikovat o pocitech a problémech mladého jedince. Díky laskavému a vřelému přístupu salesiánů, který vychází z preventivního výchovného systému, se tak daří eliminovat výskyt sociálně patologických jevů a dalších negativních příznaků, které se mohou objevovat v chování dospívajících lidí (vandalismus, závislost, agresivita, nezřízený život atd.). Salesiáni se z jedince snaží vychovat dobrého a kvalitního občana, který se má stát nositelem hodnot důležitých pro budoucnost celé společnosti.

Předkládaná bakalářská práce se zabývá především činností salesiánského střediska mládeže v Pardubicích, které jako jediné zahájilo projekt nesoucí název Na cestě do života zaměřený ryze na práci s ústavně vychovávanou mládeží. Realizátoři tohoto projektu si kladou za cíl navázat přátelství a dlouhodobý vztah s těmito jedinci, a stát se tak oporou v jejich životě nejen během pobytu v ústavním zařízení, ale zejména při odchodu z dětského domova a následném začlenění se do společnosti, ekonomického i veřejného života.

Děti v dětských domovech i přes všechnu vynaloženou péči vychovatelů nepoznají fungující rodinu a proto nemají patřičnou výbavu pro život. Po materiální stránce toho mají možná více než děti ostatní. Ale kdo nahradí rodiče? Tato problematika je velmi složitá a nelze ji odstranit ze dne na den. Nepatrné, avšak nezanedbatelné známky pomoci a blýskání na lepší zítřky přinášejí bezpochyby právě salesiáni. Je však nutné podotknout, že projekt funguje teprve čtvrtým rokem, a proto se neustále formuje, hledá nové možnosti a zdokonalení.

Mým cílem je přiblížit stručnou historii salesiánů, podstatu jejich výchovného systému a hlavně aktivity zaměřené na podporu mládeže v ústavní péči na pozadí

projektu Na cestě do života. Součástí práce je kvalitativní výzkum založený na rozhovorech se samotnými účastníky programu, jehož záměrem je přinést detailní informace o tom, jak projekt vnímají oni sami a zodpovědět otázku, jakou roli hrají salesiáni v jejich životě. Ráda bych veřejnost i odborníky seznámila s činností pardubického salesiánského střediska mládeže, podrobně představila jednotlivé složky projektu a dokázala přínos práce salesiánů nejen do ústavní výchovy, ale také do oblasti sociální pedagogiky.

Celá práce mohla vzniknout jen díky mé několikaměsíční spolupráci se samotným střediskem, které mi umožnilo zúčastnit se nejrůznějších akcí v rámci projektu Na cestě do života a poznat tak jeho fungování v praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 KDO JSOU SALESIÁNI

1.1 SALESIÁNI DONA BOSCA

Společnost svatého Františka Saleského je kongregací v katolické církvi, která je známá po celém světě. Salesiáni dona Bosca, jak se toto společenství také často nazývá, tvoří mezinárodní organizaci mužů, jež se rozhodli zasvětit svůj život mládeži, zejména té chudé a ve společnosti znevýhodněné. Za tímto účelem nabízejí sociální, náboženskou, kulturní, pedagogickou a materiální pomoc všem mladým lidem, kteří ji potřebují. Snaží se o prevenci sociálně patologických jevů, bojují proti nevzdělanosti a kriminalitě, poskytují poradenství, a to vše na přátelské a rodinné bázi. Svou humanitární činnost provozují ve střediscích mládeže (SSM), školách a učňovských střediscích, v internátech a farnostech, pořádají víkendové i prázdninové akce a do podvědomí veřejnosti se dostávají také pomocí médií a časopisů, které sami vydávají.

Pomoc není zaměřená jen na osoby v jejich blízkém okolí. Již od 19. století podnikají misijní činnosti a poskytují všestrannou pomoc zemím rozvojového světa. Primárně však jsou a vždy budou orientováni na výchovu a vzdělávání mládeže podle tradice, kterou započal jejich duchovní otec a první salesián – Don Bosco.

2 DON BOSCO – PRŮKOPNÍK V PÉČI O CHUDOU MLÁDEŽ

2.1 ZE ŽIVOTA DONA BOSCA

Za zakladatele salesiánů a průkopníka v péči o chudou mládež je považován italský kněz Jan Melichar Bosco. Narodil se 16. srpna 1816 v chudé rolnické rodině v italské osadě Becchi. O svého otce přišel v útlém věku dvou let, a proto byla od té doby výchova malého Jana a jeho dvou bratrů v rukou matky Markéty. Právě ona nejvíce ovlivnila styl života a způsob budoucí práce Dona Bosca.

2.1.1 Matka Markéta – idol a vzor Boscovy výchovy

Od matky Markéty Jan převzal několik hodnot, kterými se řídil po celý život. Byla to vlídná a pevná láska, práce a oběť, smysl pro Boha, rozumnost a odvaha.

Ačkoli byla na výchovu svých dětí sama, vždy jim uměla být matkou i otcem. Dle psychologů je podíl obou rodičů na výchově dítěte nesmírně důležitý. Matka je zdrojem povzbuzení a mateřské lásky ve chvílích neúspěchu, otec zase vede jedince k houževnatosti a vytrvalosti. Jelikož Markéta dokázala být vlídná i pevná, nedošlo u jejich dětí k citové nevyrovnanosti, jak tomu obvykle u sirotků bývá. Důsledně a tvrdě vedla chlapce k vytyčenému cíli, ale zároveň uměla pohladit a pomazlit se s nimi. Stejný princip využíval i Bosco při práci se svými chlapci, nahrazoval jim rodiče, poskytoval vlídnost a lásku, a zároveň je vedl pevnou rukou.

Rodina žila v chudobě, ale ne bídě. V rodině panoval vždy pocit, že nic nechybí, a právě to je naplňovalo hlubokým štěstím¹. Malý Jan v domácnosti pomáhal a každý večer potom usínal s pocitem, že sám pomohl rodině uspokojit její potřeby. Smysl pro společenství, zodpovědnost a důstojnost, to jsou hodnoty, které don Bosco přenesl i do své salesiánské společnosti.

Markéta také učila své chlapce k lásce k Bohu. Vždy, když se hádali, pronesla větu: „Bůh vás vidí a pamatujte, že Bůh vidí i vaše myšlenky“². Bůh však nebyl bytostí, které by se měli bát. Markéta se o něj opírala za každé situace a víru přenesla i na malého Jana, který jí později bude dále šířit svým chlapcům.

Důležitou hodnotou byla výchova formou dialogu. Vždy se mohlo diskutovat o všem, co děti zajímalo, hoši mohli vyjádřit svůj názor. Stejně principy se objevují i v Boskově oratoři, kterou za pár desítek let založí. Dialog v Boscově pojetí je rozhovor mezi vychovatelem a vychovávaným, otevřená výměna názorů, často živá, ale vždy vzájemně se respektující³. Nikdy nechtěl, aby výsledkem dialogu bylo poučování, ale aby obě strany našly společné řešení.

Od matky převzal dále smysl pro společnou práci, zálibu ve společenském životě a odvahu, kterou nejednou musel prokázat, aby dokončil své velké dílo.

---

¹ BOSCO, T., NANNI, C., *Dej mi duše: Salesiánská tradice*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-882-8. s. 13.

² Tamtéž, s. 14.

³ Tamtéž, s. 17

2.1.2 Studentská léta a přijetí kněžského svěcení

Jako dítě byl Jan velmi družný, mrštný a hbitý. Přátelé si získával poutavým vyprávěním, předváděním kejklířských a akrobatických kousků. Stejně tak obratně jako se svým tělem dokázal zacházet i se svou myslí. Brzy se naučil číst a s přibývajícimi roky neustále rostla jeho touha po vzdělání.

V šestnácti letech nastoupil Jan poprvé do školy, do gymnázia v Chieri. Se svými novými přáteli zakládá Veselou společnost – spolek, kde lidé nevykonávají žádné činy, za které by se mohl křesťan stydět, jsou věrní školním a náboženským povinnostem a šíří veselí.

Po ukončení střední školy vstupuje roku 1835 do kněžského semináře, který ho však velmi zklamal chladným přístupem učitelů. Tento fakt v něm probudil ještě větší chtivost stát se knězem, jít mezi děti a pomáhat jim v tom, co potřebují. V roce 1841 přijal Jan kněžské svěcení a od tohoto dne se mu začne říkat Don Bosco.

Další kroky směřovaly do turínského církevního konviktu, kde se kněží zasvěcují do svých povinností duchovních rádců, zpovědníků a kazatelů. Zde Bosco zahájil svůj apoštolát – zabýval se duchovní správou věznic, poskytoval duchovní rozhovory s odsouzenými, dával jim útěchu, měl vytrvalá kázání a pravidelně zpovídal. V tomto období nastal velký zlom v jeho životě. Když se jednoho dne připravoval na mši, vtrhl do kostela negramotný zednický učeň bez matky i otce. Odmítl však pomáhat při mši, a proto ho kostelník vyhnal. Bosco se ho zastal a řekl: „Je to můj přítel“. Díky tomuto chlapci nyní poznal, v čem spočívá jeho životní role⁴.

obrázek 1 Don Bosco

Zdroj: www.sdb.cz

---

⁴ BOSCO, T., NANNI, C., *Dej mi duše: Salesiánská tradice*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-882-8. s. 52

2.1.3 Sen, který rozhodl o budoucím poslání dona Bosca

V devíti letech měl Jan sen, ve kterém se hoši prali a rouhali se. On mezi ně skočil a ranami se snažil jejich nepěkné počínání zastavit. V tom se mu zjevila ctihodná postava a řekla: „Bitím přátelé nezískáš.“ Krásná žena zase pravila: „Pohleď, co nyní vidíš, to učiníš s mými syny. Až přijde čas, všechno pochopíš.“ V tom snu se najednou divá zvěř měnila v beránky. Ten okamžik rozhodl o celé budoucnosti Dona Bosca. Snem mu bylo naznačeno, že se má věnovat chudé, opuštěné a narušené mládeži, má s ní jednat laskavě a vlídně, nikoli násilím, a sen symbolizoval také výchovný styl vycházející z křesťanských hodnot.

2.1.4 Proč chudá mládež?

Když se Bosco v roce 1838 dostává mezi zámožné mladé lidi, pochopí, že jeho činnost bude věnovaná chudíně a ne právě jim. Proč? Odpověď na tuto otázku vysvětluje celou podstatu Boscova výchovného systému.

V zámožných rodinách je vychovateli zapláceno za to, že se věnuje dětem. Vztah vychovatel versus vychovávaný je potom založen spíše na vztahu věcí než na vztahu lidí. Výchovný systém Dona Bosca je založen na rodinné bázi. Synové také neplatí rodičům za jejich lásku a vzájemné pochopení. Peníze jsou sice důležitým faktorem, ale v rodině by měly hrát až druhotnou roli, láska rodiny musí vždy obývat první místo. Proto salesiáni chápou výchovu jako vzájemné darování se.

2.1.5 Plán, jak zachránit hochy

Po příchodu do města se Don Bosco setkává s tím nejotřesnějším pohledem na chlapce ve věznicích, chudobincích a na ulicích. Plán je jasný – tuto mládež musí zachránit. Nebylo to však jednoduché, městskou omladinu nezajímají hry a poutavé historky tak, jak je tomu u vesničanů. Jsou neurvalí a hrubí, stejně tak jako tenkrát chlapci v Boscově snu. Jednoho po druhém si musel získat láskou a trpělivostí. Proto stanovil tři prvky svého budoucího výchovného plánu:

- chlapci potřebují zajistit vzdělání a práci pro svou perspektivní budoucnost
- potřebují zůstat hochy, tzn., že je nutné jim zajistit rodinné prostředí kde zábava, hry a prostor pro odpočinek mají své místo a je nutné vytvořit pole, kde se nezkazí a naopak rozvinou své schopnosti a síly
- chlapci musí mít stále na paměti křesťanské hodnoty, tzn., že je nutné v nich vzbudit lásku k Bohu a vědomí, že jsou božími syny a jejich život má smysl.

To vše Don Bosco promítne do své oratoře, která se už zanedlouho stane domovem stovky chudých a negramotných hochů.

2.1.6 *Boscova oratoř a první salesiánské domy*

Od té doby, co se Don Bosco seznámil se zednickým učněm Bartolomějem Garellim, se začalo scházet čím dál tím více chlapců, kteří také chtěli s tímto knězem promluvit. Tyto schůzky nazýval oratoří, vyučoval hochy katechizmu a rozpravoval s nimi o všech jejich problémech a strastech. Mimo jiné stále docházel do věznice za mladými delikventy, kterým nosil pochutiny, ovoce i tabák.

Se svými hochy se Bosco scházel ve dvou místnostech, z nichž jedna, zasvěcená svatému Františku Saleskému, sloužila jako kaple. Hoši byli živí a hluční, a proto byla brzy oratoř zrušena. Od té doby hledal Bosco nové prostory pro sebe i své chlapce. Na malou chvíli našel útěchu na nedaleké louce s chatrčí. Představoval si však hřiště, kostel a budovy, které by chlapci mohli užívat, a zatím má jen ubohou travnatou plochu a polorozpadlé zbořeníště.

Svítání na lepší časy přišlo 12. dubna 1846, kdy se skupina stěhuje do Pinardiho kůlny ve Valdocu, která se později stala oratoří svatého Františka Saleského. Tento dům byl prvním salesiánským domem a stal se zárodkem celé salesiánské tradice. Bosco hlásal, že ulice kazí mládež a proto je nutné, aby byla držena v bezpečí. Oratoř se postupně nevídaně rozrostla, byly vytvořeny učňovské dílny a později i středoškolské učení s internátem.

2.1.7 *Založení salesiánské společnosti*

Po smrti matky Markéty v roce 1856, která do té doby pomáhala s chodem oratoře, Bosco cítil nutnost učinit radikální krok - založit řádnou náboženskou společnost, tehdy v počtu sedmnácti přívrženců oratoře. Dle úmluv měli dobrovolníci

složit slib, ale pro veřejnost nikdy neměli vypadat jako mniši, vždy si měli zachovat světské vzezření. Nikdy jim nebyl připisován žádný konkrétní oděv, neboť salesiáni mají pracovat vždy s vyhrnutými rukávy, aby byli připraveni vykonávat jakoukoli činnost ku prospěchu své mládeže, zejména té nejchudší.

Dle uvedených stanov přijalo shromáždění kapitolu, podle níž se stal Don Bosco hlavním rektorem. Celé uskupení dobrovolníků přijalo název Společnost svatého Františka Saleského, který se stal jejich vzorem. Koncem 60. let byly salesiánů již čtyři stovky. Nyní zde bylo sedm dílen a vývoj dospěl do svého konce, neboť žáci nemuseli za vzděláním dojíždět do města, oratoř se jim stala domovem. S pomocí papeže Pia IX. byl 1. března 1869 vydán dekret schvalující Společnost svatého Františka Saleského. Od té doby jsou salesiáni považováni za kongregaci v katolické církvi.

V roce 1875 byla uskutečněna první zahraniční misie do Argentiny, dále do Patagonie, Ohňové země, Uruguaye, Brazílie, Chile a Ekvádoru. První evropskou zemí, která salesiány přijala, byla Francie, město Nice, napůl italské.

Osobní výchovu chlapců don Bosco podporoval neustále prostřednictvím modliteb, zpovědí a také tím, že za nimi chodíval na hřiště, pokládal jim otázky a chtěl, aby se nad nimi zamysleli. Líčil jim příběhy svatých a někdy také sny, které byly poučné. Právě tím si nejvíce získával přízeň svých hochů, kteří ho bezmezně milovali.

2.1.8 Založení institutu Dcery Panny Marie Pomocnice

Don Bosco se rozhodl rozšířit činnost Společnosti svatého Františka Saleského i na dívky, a to prostřednictvím Dcer Panny Marie Neposkvrněné ve vesnici Mornese. Učinil tak v roce 1873 a jako generální představenou zvolili Marii Dominiku Mazzarellovou. Hlavním posláním sester je výchova mládeže se zvláštním zaměřením na děvčata na okraji společnosti prostřednictvím dívčích katolických škol, středisek mládeže, církevních mateřských školek atd. Salesiánky působí v 90 zemích světa, kongregace má misijní ráz a čítá přibližně 15 000 sester.

2.1.9 Salesiáni po smrti Dona Bosca

Don Bosco zemřel 31. ledna 1888. Svým nástupcem jmenoval Michala Ruu a tímto posledním krokem tak předal svou dlouholetou a plnohodnotnou práci na bedra salesiánů, které po sobě zanechal. Věděl, že dokončil své dílo, které bude mít vždy pokračovatele.

Don Bosco po sobě nezanechal žádné dílo o výchově. To, co ho hnalo k činnosti, byl mladý člověk, kterému je zapotřebí pomoci. Jeho žák, později univerzitní profesor Bartoloměj Fascie v díle „Výchovná metoda Don Bosca“ říká: „Don Bosco není autorem žádné originální teorie ani systematické pedagogie. Don Bosco se stal velkým pro svoje organizační schopnosti a vrozené vychovatelské ctnosti. V dějinách výchovy mu rozhodně patří jedno z nejpřednějších míst mezi vychovateli 19. století.“⁵ Dne 24. ledna 1989 prohlásil Jan Pavel II. Dona Bosca za svatého.

Salesiáni nyní působí ve 130 zemích světa, současným hlavním představeným je Pascual Chávez z Mexika, který je již devátým nástupcem Dona Bosca.

Don Bosco se stal inspirací pro vznik řady dalších společenství působících dnes po celém světě. Mezi nejznámější patří již zmíněné Dcery Panny Marie pomocnice křesťanů, dále Salesiánští spolupracovníci, Sdružení bývalých žáků Dona Bosca, Volanterie Dona Bosca, Volontéři s Donem Boscem, Salesiánské hnutí mládeže a ojedinělé sdružení v České republice - Staré páky a Mladé mamky. Tyto organizace, které jdou ve šlépějích ideálů Dona Bosca, souhrnně nazýváme Salesiánskou rodinou.

2.2 VÝCHOVNÝ SYSTÉM DONA BOSCA

Don Bosco používal zvláštní výchovný styl - *preventivní systém*. Je založen na třech základních pilířích: laskavosti, rozumnosti a víře. Nelze ho však chápat pouze jako samotný výchovný styl, ale je nutné na něj pohlížet jako na celkový způsob života. Ztotožnění svého bytí s preventivním systémem, to je tajemství úspěchu pedagogiky Dona Bosca.

---

⁵ KOPECKÝ, J., *Výchovná metoda sv. Jana Bosca*. Samizdat, s. 15.

Ke znakům salesiánské pedagogiky patří také dát mladým lidem pocítit sympatie, podporu a být vnímavý pro potřeby každého jedince. Pochvala a uznání patří mezi důležité výchovné prostředky, pozitivní podpora na rozdíl od kritiky, kárání a trestů vytváří vhodné prostředí pro osobní rozhovory a vztahy prospěšné pro individuální rozvoj mladých lidí.⁶ „Buď veselý, uč se, buď zbožný! Je to náročný program. Když jej uskutečníš, budeš žít šťastně a prospěješ tím své duši“.⁷

2.2.1 Proč preventivní systém

Aby byla výchovná metoda Dona Bosca co nejlépe pochopena, je nutné jí konfrontovat s protikladným typem pedagogického přístupu, kterým je bez pochyby represivní systém. Ten je založen na stanovení zákona, který je mládež nucena dodržovat, a v případě porušení daných pravidel nastává trest. Role učitele zde spočívá v neustálé kontrole, zákazech a příkazech vůči mladým lidem. Komunikace a vzájemná interakce se studentem je minimální, kantor má být přísný, chladný a nepřístupný, vyhýbá se důvěrným rozhovorům a pro studenty se stává symbolem hrůzy.

Znaky tohoto systému jasně popírají hodnoty výchovy a stylu života, který uznává Don Bosco. Proto se snažil o vytvoření nového výchovného stylu, kterým se stal preventivní systém založený na dialogu, otevřenosti, lásce a porozumění. Vychovatel je stále na blízku mladému člověku, kterému je tak znemožněno, aby dělal něco špatného.

Pilíře preventivního systému:

- 1) **Rodinnost** – Je nutné s mládeží pracovat tak, aby vzniklo bezpečné prostředí, kde jsou mladí vždy přijímáni s radostí a láskou a kde cítí, že jsou „doma“.
- 2) **Asistence** – neboli aktivní přítomnost mezi mladými, kterou salesiáni podporují vznik osobních, přátelských vztahů. Výchova mládeže probíhá formou dialogů, vždy s láskou a úctou. Dospělý člověk se stává přítelem, partnerem a průvodcem mladého člověka v procesu jeho výchovy.

---

⁶VÁŇOVÁ, J., KAPLÁNEK, M., Práce v salesiánském duchu: Příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR [online]. Praha, 2002 [cit. 2008-11-28]. Dostupný z WWW: <<http://teplice.sdb.cz/stahnete-si/>>.

⁷KOPECKÝ, J., *Výchovná metoda sv. Jana Bosca*. Samizdat, s. 9.

- 3) **Láska vychovatele** – láskou vychovatel vzbuzuje lásku i ve svých svěřencích. Kdo ví, že je milován, lásku opětuje a dosáhne všeho, zvláště u mládeže. Projevuje se ve třech směrech:
- Rozum – činnost pro mladé lidi musí vycházet z odborné kompetence a musí být vedena objektivním vnímáním situace jedince.
  - Laskavost – projev pozornosti a náklonnosti vůči mládeži, ale zároveň vyžadování určitých pravidel.
  - Náboženství – mladí lidé nejsou jen náhodné bytosti, jsou to osoby milované Bohem. Salesiáni jsou „svědky boží lásky“, neboť mládeži ukazují cestu k důstojnému životu ve svobodě a spravedlnosti. Tento úkol plní konkrétním jednáním, ne jen řečmi o Bohu.
- 4) **Veselost a optimismus** – příjemná a rodinná atmosféra vychází také z možností atraktivně využít volný čas. Proto salesiáni zprostředkovávají nejrůznější výlety, sportovní aktivity a kulturní zážitky, důležitá je také oslava svátků, která dává sílu zvládnout to, co je v budoucnosti čeká.
- 5) **Pohostinnost** – hřiště a prostory spravované salesiány mají být určeny každému, kdo k nim přichází. Mladí zde rozvíjejí vlastní tvořivost a radostně se setkávají, čímž se učí chápat a utvářet svůj život.
- 6) **Náboženská praxe** – je nedílnou součástí salesiánské práce, neboť poskytuje mladému člověku možnost obrátit se na salesiány s otázkami týkajícími se smyslu života. Ti nabízejí prostor a čas pro rozjímání, meditaci a modlitbu.

Ve společnosti se mládež nejprve učí pravidla, podle kterých se každý řídí. Aby si takový způsob života vychovávaný co nejlépe osvojil, je mu k dispozici výchovný asistent, jehož úkolem je stálá připravenost pomoci, ochota ukázat správný směr cesty, vedení dialogů a předávání pozitivní energie. Tento asistent nikdy netrestá, nepřikazuje a nekontroluje. Žije s vychovávaným jedincem a jedná s ním jako rovný s rovným. Zajímá se o jeho problémy, vymýšlí zábavu a hry, protože nesmí dopustit, aby se mladý člověk nudil. Při všech těchto aktivitách se snaží formovat osobnost a názory mládeže.

2.2.2 Tajemství a úspěch salesiánské pedagogiky

Salesiáni mladého člověka netrestají. Snaží se svým výchovným stylem poukázat na chyby, kterých se dopustil a přimět ho, aby se taková věc už víckrát neopakovala. Kladou důraz především na prevenci, neboť pokud mládež bude znát rizika, se kterými se v životě může setkat, bude připravena na takové situace reagovat nebo se jim úplně vyhnout. Nabízí otevřenou náruč, do které se jedinec může s úlevou vrhnout v případě nesnáží a potřeby pomoci. Salesiáni se snaží ve svých svěřencích vzbudit hodnoty, jako jsou laskavost, rozum, solidárnost a pochopení pro druhé, které svět tolik potřebuje. Chápu mladého člověka jako budoucnost.

2.2.3 Salesiánský znak

Preventivní systém je symbolicky zachycen také ve společném logu salesiánů, které je jednotně používáno po celém světě.

1. Je to **domeček**
  - u salesiánů vládne rodinné prostředí, je to místo, kam se mladí lidé těší, kde se vzájemně znají a mají se rádi
2. Jsou to **lidé**
  - kráčí ruku v ruce, vztahy jsou přátelské a přátelství netvoří překážku ve správné výchově, nároky vychovatele jsou přijímány, je to přítel
3. Je to **šipka**
  - Ukazuje vzhůru k Bohu a od Boha přichází vše dobré

Zdroj: www.pardubice.sdb.cz

2.3 FORMACE SALESIÁNA

Pro správné pochopení podstaty salesiánského života a práce je výstižný tabulka zachycující paralelu etap salesiánské formace, která je porovnávána s formací fotbalového hráče. Tuto názornou pomůcku často salesiáni využívají během rozprav s mladým člověkem, který tak lépe pochopí smysl celého salesiánského díla. Příklad s fotbalovým hráčem poukazuje na fakt, že salesiáni do své práce mnohdy promítají sportovní činnosti, které jsou mladému člověku blízké a snadno pochopitelné.

tabulka 1 Formace salesiána

ASPIRANTÁT Čteš o tom, jak žil Don Bosco a co dělají salesiáni. Snažíš se nezávazně zapojit do jejich činnosti a najdeš si někoho, s kým se o tom můžeš bavit.	S KLUKAMA NA LOUCE Nejdříve zkusíš jen tak kopat. Zkoušíš, jak dobře přihrát spoluhráči a jak míč lítá vzduchem.
PŘEDNOVICIÁT Žiješ v komunitě salesiánů a snažíš se být s mladými lidmi. Prohlubuješ svůj vztah s Bohem.	UŽ VÍM, ŽE CHCI BÝT FOTBALISTOU Už znáš, jak se chová míč. Zkoušíš centry, běháš a sprintuješ, hraješ přátelská utkání a už víš, že chceš být fotbalistou.
NOVICIÁT Učíš se, co znamená být salesiánem, přemýšlíš, kým je Don Bosco pro tebe a svou životní cestu předkládáš Bohu.	ZNÁŠ PRAVIDLA HRY Kopat už umíš, ale je třeba dobře znát pravidla hry a strategii. Učíš se od trenéra, jak hrát fair play.
SLIBY CHUDOBY, ČISTOTY A POSLUŠNOSTI	PŘIHLÁŠKA DO MUŽSTVA
PONOVICIÁT Složil jsi řeholní sliby (dočasné) a stáváš se mladým salesiánem. Studuješ to, co potřebuješ pro svůj salesiánský život.	POPRVÉ V MUŽSTVU Přihlásíš se do fotbalového týmu. Poctivě trénuješ a učíš se nových věcem.
ASISTENCE Pracuješ naplno mezi mladými lidmi v některém středisku. Žiješ v salesiánské komunitě a zjišťuješ od starších salesiánů, jak na to.	TECHNIKA A PARÁDIČKY Hraješ opravdové zápasy, ale učíš se od starších spoluhráčů. Právě proto se zlepšuješ. Vidíš, jak to má fungovat na hřišti.
STUDIUM Už máš zkušenosti, jak žít a pracovat mezi mladými lidmi, v komunitě, s Bohem. Všechno toto se snažíš zdokonalit. Připravuješ se také studiem na celoživotní zasvěcení.	PROFESIONÁLNÍ KLUB Všimli si tě trenéři. Chceš být pořád lepším hráčem a tvrdě na sobě pracuješ. Fotbalu obětuješ i svůj volný čas a energii. Byl jsi povolán do profesionálního týmu.
VĚCNÉ SLIBY	REPREZENTACE

Zdroj: www.sdb.cz/dobrovolnici

3 SALESIÁNI U NÁS

Počátky působení salesiánů v Čechách jsou spojeny se jménem českého rodáka P. Ignáce Stuchlého. Staříček, jak se mu také přezdívalo, se narodil v roce 1869 ve slezské Boleslavi. Se salesiány se poprvé setkává roku 1894 v Turíně, kde později přijal kněžské svěcení. V říjnu 1910 opouští své italské působiště a přijíždí do slovinské Lublaně s úkolem dostavět zde kostel a pečovat o salesiánský ústav. O patnáct let později se dostává do italské Perozy, kde žilo v salesiánské komunitě i několik Čechů, a kam byli na salesiánskou formaci posíláni chlapci z Československa. V té době začíná v Československu zájem o příchod salesiánů.

Prvním českým salesiánským domem se tak stal chlapecký ústav ve Fryštáku u Holešovic. Od roku 1927 se začíná rozvíjet salesiánské dílo v Čechách, jsou zakládány nové domy v Ostravě, Praze-Kobilisích, Brně-Žabovřeskách, Pardubicích, Ořechově u Polešovic, Dvorku u Příbyslavi, Hodoňovicích, Mníšku pod Brdy a jinde.

Vytvářely se chlapecké ústavy, které bychom dnes zařadili do kategorie domovů mládeže, dále formační domy pro přípravu budoucích salesiánů, ale i první oratoře inspirované valdockou oratoří. Ve všech těchto domech se salesiáni snažili pokračovat v díle a v duchu svého zakladatele.

Značné komplikace přinesla 2. světová válka. Ústav ve Fryštáku byl zabrán fašistickými jednotkami SS, Štěpán Trochta, druhý nejvýznamnější český salesián, byl odvezen do koncentračního tábora a řada salesiánů uvězněna. I přes všechny těžkosti se však salesiánská tradice v Čechách i nadále rozvíjela, v roce 1950 zde působilo 261 salesiánů ve 12 domech.

Období po roce 1948 spojené s nástupem komunistického režimu znamenalo pro salesiány jediné – zákaz církevních škol, obklíčení všech řeholních domů hlavních mužských řádů a kongregací, uvěznění vedoucích osobností a v krajních případech také smrt některých kněží. Řeholní činnost byla postavena mimo zákon. Salesiáni, kteří byli propuštěni z vězení, se nemohli oficiálně věnovat svému poslání.

I přes nepříznivé podmínky totalismu se salesiánská tradice nadále rozšiřovala. Místo veřejných prostor využívala soukromých bytů, horských chat či přírody, kde probíhala formace dalších salesiánů, studium filozofie a teologie, ale i množství prázdninových akcí pro menší skupiny, kterým se říkalo "chaloupky".

Tyto letní salesiánské tábory, které tvořila skupina 15-20 chlapců nebo dívek, dostaly název „chaloupky“ jako krycí, aby nebyly nápadné státní moci. Dostaly ho podle skutečných chaloupek, kde se prázdninové akce odehrávaly. Čtrnáctidenní pobyt se nesl ve znaku dobrodružství, rekreace a křesťanské výchovy. Cílem chaloupek bylo prohlubování víry ve společenství, umožňování hlubšího následování Krista a pomoc poznat Boží vůli při volbě povolání⁸. Základem byla rodinná atmosféra a výchova v duchu preventivního systému. Důležitou roli zde hráli animátoři, jakožto dozorcí, kteří se stávali duší zábavy a veselí.

Po roce 1990 nastává nová doba, která staví před české salesiány spoustu úkolů. Je nutné opravit domy získané v restituci. Nadchází čas hledání, jak by měla vypadat salesiánská činnost v nově vznikající společnosti. Zejména ve větších městech se zakládají salesiánské domy se salesiánskými středisky mládeže.

Salesiánská provincie zřizuje nakladatelství Portál, které má velký význam při vydávání pedagogické a psychologické literatury, a vyšší sociálně pedagogickou a teologickou školu JABOK v Praze pro výchovu a vzdělání pracovníků v sociální oblasti, zejména pro mládež postiženou, narušenou či stojící na okraji společnosti. Salesiáni stáli u zrodu a výrazně podpořili vznik teologické fakulty Jihočeské univerzity, někteří přednáší na TF PU v Olomouci.

Důležité je i zapojení salesiánů do sdělovacích prostředků (ČT Brno, rádio Proglas, Salesiánské audio-video centrum, TV Noe). V posledních letech také pravidelně vychází Salesiánský magazín informující o dění jak v českých, tak i zahraničních střediscích mládeže.

Čeští salesiáni dnes působí již po celé republice a svou činnost realizují zejména prostřednictvím následujících salesiánských středisek: Brno – Líšeň, Brno – Žabovřesky, České Budějovice, Pardubice, Ostrava, Teplice, Plzeň, Rumburk-Jiříkov a Fryšták. Další salesiánské komunity bychom našli také v Moravských Budějovicích, Praze – Dolních Počernicích, Prostějově nebo v Litomyšli.

---

⁸ „I nám šlo především o spásu a rozvinuti duchovního života chlapců.“ (Časopis Salesiánská rodina, 1992, č. 2, s. 9).

4 SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE PARDUBICE

4.1 ADRESÁTI SLUŽEB A CÍL STŘEDISKA

Salesiánské středisko mládeže Pardubice společně s komunitou Litomyšl - Sebranice tvoří dvě salesiánské komunity spadající pod královéhradeckou diecézi. Jedná se o multifunkční centrum integrace znevýhodněné mládeže zaměřené na aktivní přípravu a dlouhodobou pomoc při zařazení na trh práce a do společnosti. Poskytuje pravidelný prostor pro sportovní, zábavnou a výchovnou činnost pro mládež a děti za aktivní spoluúčasti salesiánů, příp. dalších spolupracovníků. Pedagogická činnost je zaměřena zejména na mládež ve věku od 15 do 20 let, které je umožněno zapojit se do společně vytvářených sportovních a kulturních aktivit SSM.

Cílem střediska je navázat přátelský vztah s každým, kdo do něj přichází a zapojit takového člověka do života oratoře, akcí a činností a vybudovat tak vzájemnou důvěru spojenou se sdílením každodenní radosti a problémů těch, kteří k salesiánům přicházejí.

4.2 PROJEKT „NA CESTĚ DO ŽIVOTA“

Cílovou skupinou, na kterou se středisko zaměřuje, je mládež vychovávaná v institucionální péči. Právě těmto jedincům je určen projekt „*Na cestě do života*“. Tým pracovníků, kteří se podílí na tomto díle, si v současné době klade za cíl navázat partnerství s co největším počtem dětských domovů v Pardubickém, Hradeckém a také Moravském kraji⁹. Smyslem celého projektu je vytvoření přátelských vztahů mezi pracovníky a mladým člověkem z dětského domova na bázi rodinného přístupu, důvěry a lásky tak, aby měl takový jedinec pocit, že existuje někdo, na koho se může obrátit s žádostí o pomoc. Hlavním krédem je potom výchova jedince v duchu preventivního systému, čímž se předchází vzniku sociálně-patologických jevů, jako

---

⁹ V současné době středisko spolupracuje s dětskými domovy Broumov, Dolní Čermná, Dolní Lánov, Holice, Holice-Markéta, Horní Čermná, Hrochův Týnec, Kostelec nad Orlicí, Moravská Třebová, Nechanice, Pardubice, Polička, Potštejn, Sedloňov, Semily, Vrchlabí a Přestavky

je kriminalita, prostituce, alkoholismus či drogová závislost, které ústavně vychovanou mládež velmi ohrožují.

Projekt „Na cestě do života“ zahrnuje kurzy rozvoje osobnosti, počítačové kurzy, Dny pro dětské domovy a prázdninové akce, jejichž prostřednictvím mládež ve věku 12-19 let poznává nástrahy života a následné možnosti, jak takové situace řešit. Na poli přátelského prostředí SSM Pardubice se seznamují s pojmem čistá mzda, jak vyjít s příjmy na celý měsíc, kde a jak žádat o nejrůznější dávky a společně hledají odpovědi na otázky, co dělat, když...

Nedílnou součástí projektu je potom následné dlouhodobé doprovázení, kdy je mladý člověk v kontaktu se střediskem i po odchodu z dětského domova. Vztah navázaný během pobytu v ústavním zařízení se ještě více prohlubuje, neboť teprve nyní mladiství poznávají, jak je těžké se stavět na vlastní nohy, a pomocná ruka salesiánů se právě teď hodí jako nikdy předtím.

Proces osamostatňování ústavně vychovaného jedince je velmi složitý a nelze na něj pohlížet jen z jednoho úhlu pohledu. Tuto problematiku je nutné řešit komplexně, není možné se o ní začít zajímat až těsně před dovršením plnoletosti mladého člověka, neboť je to záležitost dlouholeté životní etapy a proměny jednotlivce. Proto cílem salesiánů není pomoci mladistvému pouze teď, v den odchodu z dětského domova, ale jedná se o dlouhodobou přípravu a pomoc vyplývající z několikaleté spolupráce založené na kamarádství, důvěře a otevřenosti.

Nabídka služeb:

- navázání partnerství s dětskými domovy
- prázdninové a víkendové pobyty
- návštěvy v dětských domovech
- motivační víkendy pro ty, kteří se připravují na odchod z dětského domova
- doprovázení po odchodu z dětského domova
- pomoc při začlenění do života společnosti
- monitorování života a případnou aktuální pomoc
- zprostředkování pobytu v Domu na půli cesty
- volnočasové aktivity pro klienty Domu na půli cesty v Pardubicích
- kulturní vyžití s tématy o životě

4.2.1 Vznik a smysl projektu

„Otcem“ celého díla je salesián P. Jiří Křemeček, který společně se svými spolupracovníky dovedl svou myšlenku pomoci ústavně vychovaným dětem až do reálné podoby projektu Na cestě do života. Touha chránit a podporovat tuto ohroženou mládež se v něm formovala již dlouhá léta. Během svého pobytu v pražském semináři navštěvoval dětský domov v Dolních Počernicích, kde si uvědomil, že práci pro děti z dětských domovů bere jako své druhé povolání. Na začátku uvažoval o vytvoření vlastního dětského domova, ale tento cíl se ukázal záhy jako obtížný a téměř nemožný. Navíc, dětských domovů je v České republice spousta, a proto se otevřela nová cesta, jak mladistvým pomoci daleko efektivněji – zaměří se zejména na oblast přípravy na odchod z dětského domova, pomůže dětem začlenit se do společnosti, na trh práce a poskytne neustálý pocit bezpečí a podpory.

Dětské domovy postupně připravují mladé lidi na odchod do života „venku“. Tím, že nežijí v rodinném prostředí, nemají často vytvořeny základní dovednosti s prací doma: neumějí hospodařit s penězi, neumí vařit, nejsou schopny navazovat trvalé vztahy. Situace ale není zaviněna špatným přístupem zaměstnanců, na vině je spíše rozdělení ústavní péče v ČR pod tři ministerstva a celkově špatný a nevyhovující systém.

Dalším problémem je, že si samotná mládež neuvědomuje vážnost situace, ve které se nachází. Myslí si, že jsou na život připraveni, že to dokážou. Právě s tímto faktem se snaží projekt bojovat, ačkoli oblastí, ve kterých jsou nevyzrálí, je mnoho, a tudíž je to velmi obtížné. Kurzy jsou proto koncipovány tak, aby mladého člověka seznámili s co největším počtem rizik, se kterými se může v životě setkat, a zároveň ho učí, jak taková rizika zdolávat¹⁰.

4.2.2 Realizace projektu

Salesiánské středisko mládeže informuje dětské domovy o svém projektu prostřednictvím letáků a internetových nabídek. Pokud má ústav zájem o spolupráci, pomocí přihlášky může přihlásit své svěřence ve věku 12-18 (popř. 19) let. Kurzy přípravy na život, které se skládají z kurzu rozvoje osobnosti a počítačového kurzu, zajišťují sedm školních víkendů, kdy se jednotlivé kurzy střídají. Středisko pořádá

---

¹⁰ KUČERA, J., Doprovodit mladé z děcáku na cestě k dospělosti: Do života. *Salesiánský magazín*. roč. 2007, č. 4, s. 13-17.

kurzy celkem pro tři skupiny, přičemž výhodou je neměnná sestava čtrnácti účastníků v každé z nich. Toto malé uskupení umožňuje vytvořit prostředí vzájemné důvěry, přičemž důležitou roli hraje i neměnný tým pracovníků (psychoterapeutka a další odborníci). Tím, že se ve skupině mísí děvčata i chlapci z různých dětských domovů, dochází k vytváření nových vztahů a mnohdy vznikají i dlouhodobá přátelství.

Důležité je však podotknout, že celý projekt je ještě relativně mladý, funguje čtvrtý rok, a proto se stále formuje a zdokonaluje. Nedílnou součástí tohoto vylepšování tvoří názory, přání a připomínky samotných účastníků. Financování zajišťuje podpora MPSV, Pardubického kraje a Výboru dobré vůle – nadace Olgy Havlové, dětský domov navíc za každého účastníka platí jednorázový příspěvek na celý rok.

Kromě přípravných kurzů středisko pořádá každou první sobotu v měsíci tzv. Dny pro dětské domovy, jakožto setkání několika dětských domovů za účelem navázání nových vztahů, představení určitého řemesla, soutěžení, tancování a zábavy. Každé léto potom probíhají desetidenní prázdninové pobyty pro skupinku cca deseti lidí, opět v duchu Kurzů přípravy na život, kde se mladí lidé učí zúročit své znalosti během kurzů přímo v terénu (návštěva úřadu práce, správy sociálního zabezpečení apod.)

obrázek 2 Logo projektu Na cestě do života

Zdroj: www.dozivota.cz

4.2.3 Pracovní tým

V rámci projektu „Na cestě do života“ je zaměstnáno asi patnáct lidí, ať už na celý nebo částečný pracovní úvazek a nemalou roli hrají také dobrovolníci, kteří do střediska pravidelně docházejí. Ačkoli by se mohlo zdát, že díky přívlastku střediska „salesiánské“ zde budou působit jen samí salesiáni, opak je pravdou. Práví salesiáni jsou zde sice v menšině, ale většina zaměstnanců i dobrovolníků jsou věřící a s hodnotami salesiánské pedagogiky se ztotožňují. To je důvodem, proč jsou hřiště i ostatní prostory střediska neustále naplněny veselím, laskavostí a přátelskou atmosférou.

4.2.4 Kurzy přípravy na život

Kurzy rozvoje osobnosti a počítačové kurzy tvoří jádro celého projektu. Jedná se o sérii sedmi školních víkendů pro maximální počet 14 účastníků: 4 víkendové kurzy rozvoje osobnosti a 3 víkendy počítačového kurzu. Začátek kurzů je vždy v pátek mezi 17. a 18. hodinou, ukončen je potom v neděli po 13. hodině. Mládež zde má zajištěno ubytování i stravu a po celou dobu také odborný dozor pracovníků Salesiánského střediska mládeže.

Celá akce je vedena formou debat a přednášek se spoustou zážitkových a poučných her, na klienty jsou během kurzu kladeny nároky na jejich pozornost a vyjadřování svých názorů k tématu.

Kurz rozvoje osobnosti

Klade si za cíl rozvíjet duševní stránku mladého člověka a psychicky ho připravit na samostatný život. Pomocí nejrůznějších her se snaží uvědomovat si sebe sama, poznávat své vlastnosti a dovednosti, vyjadřovat pocity a svůj strach z nástupu do života.

Mezi mladými lidmi je neustále přítomen vychovatel či terapeut. Ten s mladým člověkem rozebírá jeho problémy, starosti a obavy, a společnou diskuzí se snaží najít způsob, jak vše vyřešit. Mimo stálých zaměstnanců na kurzu vypomáhá také dobrovolník, a jelikož se většinou všichni znají již z prázdninových pobytů a jiných akcí, panuje zde krásná a příjemná atmosféra, kde se mladiství cítí neohroženě a dokážou tak otevřeně mluvit o sobě a svých pocitech.

Prohlubování přátelského vztahu mezi pracovníky střediska a klientem je klíčem k úspěchu celého projektu. Jen díky vzájemné důvěře, otevřenosti a porozumění mezi nimi může vzniknout dlouhodobý kontakt i po odchodu z dětského domova a mladý člověk se pak nebojí na středisko obrátit s žádostí o pomoc, neboť ví, že zde bude za každých okolností vřele přijat, že zde je „doma“.

V kurzu rozvoje osobnosti se mládež učí odmítat, protože právě tato vlastnost jim téměř vždy chybí. Často je využívána metoda videotréninku, kdy se klienti učí odmítnout například drogu či alkohol. Celá scénka se pak znovu přehraje a všichni účastníci rozebírají situaci, zjišťují, co dotyčný udělal špatně a co naopak dobře, čímž se v nich prohlubuje schopnost odmítnout cokoli špatného i v reálném světě.

Další složkou kurzu rozvoje osobnosti je správná komunikace. Pomocí modelových situací se klienti učí, jak správně vyjádřit své myšlenky, jak co nejlépe zvládnout pracovní pohovor a nechybí ani lekce etikety.

Velmi důležitou vlastností, která by mladému člověku neměla chybět, je vůle. Pro každého z nás je důležitá, neboť díky ní dokážeme dosáhnout svých cílů. O to hůř je tomu tak u dětí z dětských domovů, které často žádné cíle nemají. Kurz se v nich proto snaží vzbudit zájem a touhu dosáhnout nějakého vlastního cíle či snu, ať už je to zaměstnání, vzdělání či záliba. Prostřednictvím her, ukázky řemesla a dlouhých diskuzí se salesiáni pokoušejí klienta zaujmout a napomoci mu zjistit jeho vlastní životní směr a cíl.

obrázek 3 Kurz rozvoje osobnosti

Zdroj: www.dozivota.cz

Počítačový kurz

Jak už sám název napovídá, náplní počítačového kurzu je především seznámit adolescenta s prací na PC. Hry a jiná zábava s počítačem spojená jim zcela jistě nejsou cizí, ale o programech jako je MS Word, Excel či Powerpoint mnohdy nikdy ani neslyšeli, a přitom je znalost těchto produktů dnes více méně nutností. Proto se klienti učí zvládat vytváření souborů a složek, základy psaní a tabulkového programu, zvládnutí internetového prohlížeče a také co a jak na internetu najdu.

Nedílnou součástí tohoto kurzu je také rozvoj praktických dovedností. Díky němu mládež získává orientaci v oblasti ekonomického i pracovního života. Mnohdy absolutně neznají hodnotu peněz, a proto je hlavní náplní této části kurzu hospodaření s nimi. Seznamují se s pojmem čistá a hrubá mzda, sociální a zdravotní pojištění, daně... Učí se, jak vytvořit měsíční rozpočet, co vše je nutné zaplatit a s jakou částkou mohou počítat pro osobní potřeby, získávají také přehled o cenách potravin, energií, nájemného atd.

Salesiáni své svěřence připravují také na profesní život. Díky již dosaženým znalostem s prací na počítači si dokážou vytvořit vlastní profesní životopis a posléze jej také prostřednictvím e-mailu odeslat potencionálnímu zaměstnavateli. Hovoří se zde o tom, jak se přichystat na pracovní pohovor, co říkat a co ne, a pomocí kamery se opět uskutečňuje nácvik modelové situace. Důležitá je bezesporu znalost úřadů a dalších institucí, se kterými se lidé v běžném životě setkávají dnes a denně. Klienti se proto učí vyplňovat jednotlivé formuláře, kdy a kam takový formulář odevzdat, kde si zažádat o sociální dávky, kde o podporu v nezaměstnanosti, a mnoho dalšího.

Celý kurz přípravy na život probíhá přímo ve středisku, kde je klientům k dispozici nejmodernější vybavení a technika, která většinou v samotných dětských domovech chybí. Odborný ale přitom přátelský a vřelý přístup pracovníků zajišťuje kvalitní výsledky v oblasti výchovy a vzdělání ohrožené mládeže přesně podle zásad salesiánské pedagogiky. Je nutné podotknout, že účinnost a efektivita kurzů se znásobuje, pokud mladý člověk navštěvuje také Dny pro dětské domovy a ostatní akce pořádané Salesiánským střediskem mládeže v Pardubicích, neboť právě tak se vytváří maximálně pevný a cenný vztah vychovatel versus vychovávaný, který přináší trvalé hodnoty. Jejich setkávání se však nemusí uskutečňovat výlučně jen

prostřednictvím plánovaných aktivit. Mnohdy zde funguje i telefonické spojení, schůzky mimo středisko, návštěvy v dětských domovech, společné výlety a podobně.

4.2.5 Dny pro dětské domovy

Jak již bylo uvedeno výše, součástí celého projektu Na cestě do života jsou také Dny pro dětské domovy. Heslo těchto dnů zní: Užitečná zábava. Jinými slovy, v prostorách Centra Dona Bosca Pardubice se každou první sobotu v měsíci sjíždí 80-100 dětí z okolních dětských domovů, aby si zasoutěžily, seznámily se se zajímavým hostem, který něco v životě dokázal, a navzájem se poznaly. Navíc zde pokaždé vidí nové řemeslo, zjišťují jeho strasti i slasti, promítán je také krátký dokument o jednom z přítomných dětských domovů a na závěr všechny zúčastněné čeká diskotéka.

Cílem těchto akcí je, aby mládež získala nové informace a vědomosti zábavnou formou. Na vlastní pěst si také vyzkouší prezentované povolání - středisko již zažilo pečení perníčků, dortů a tvořilo se také ze sádry. Dny pro dětské domovy však především napomáhají upevnit vztahy s pracovníky střediska, kteří zde mají opět prostor pro diskuzi s dětmi. Během celého dne je čas na povídání si o životě, problémech i radostech, mládež se chlubí svými úspěchy a salesiánští pracovníci ochotně naslouchají a v případě nutnosti poradí a pomůžou.

obrázek 4 Dny pro dětské domovy

Zdroj: www.dozivota.cz

4.2.6 Dlouhodobé doprovázení

Nedílnou složkou projektu Na cestě do života je bezesporu Dlouhodobé doprovázení mladých lidí z dětských domovů. Během Kurzů přípravy na život získali náhled do skutečného života a zjistili, co mají očekávat od společnosti a co naopak společnost očekává od nich. Kurzy rozvoje osobnosti, počítačové kurzy a prázdninové akce jim napomohli získat základní orientaci ve světě za branami dětského domova, teoreticky a prakticky znají téměř vše a po odchodu z ústavu by je nemělo nic překvapit. Teorie se od reality ovšem skoro vždy liší a jak napovídá zkušenost kontaktních pracovníků, lze i v tomto případě tvrdit, že praxe je jiná.

Většina mladistvých, kteří dovrší plnoletosti, má vidinu svobody, samostatnosti, a také finanční podpory ze strany dětského domova. Tato peněžní pomoc je však pouze jednorázová a ne příliš velká na to, aby si za ní mladistvý pořídil vše, co si vysnil. Má to být jen jakési startovné do začátků nového a samostatného života, ale tento fakt většinou nikdo z nich nebere v úvahu. Vidí jen to, co je nyní a nepomýšlí na budoucnost. Neuvážené utrácení a nezájem o svou budoucnost vede k nezřízenému životu, mladí se potloukají po bytech kamarádů a známých, žijí ze dne na den, nemají trvalé bydliště, stálou práci a pevné zázemí. Není proto překvapením, že někteří z nich končí ve věznicích a kriminálech pro spáchání trestné činnosti, jiní zase v nejrůznějších léčebnách nebo na ulici za účelem prostituce.

Vznik Dlouhodobého doprovázení mladých lidí z dětských domovů samovolně vyplynul z návaznosti na Kurzy pro život a také prázdninových akcí pořádaných právě pro tuto mládež. Program se díky své relativně krátké existenci neustále formuje, hledají se nové možnosti v práci se sociálně ohroženou mládeží vychovanou v ústavech a je zde také snaha nejen o rozšíření většího pole působnosti, tzn. úsilí navázat partnerství s větším množstvím dětských domovů, ale také rozšířit tým kontaktních pracovníků.

Vztahy, které vznikaly mezi salesiány a jejich svěřenci, jsou důležitým stavebním prvkem celého doprovázení, neboť jen díky velmi dobré znalosti osobnosti mladého člověka může být pomoc v procesu osamostatňování maximálně účinná.

Po ukončení kurzu nastává fáze monitoringu, kdy se tým pracovníků pravidelně vydává za svými svěřenci do dětských domovů, promlouvá s nimi o

životě, řeší problémy a trápení a snaží se být adolescentovi nápomocný ve všech směrech. Další fáze potom nastává po odchodu plnoletého člověka z dětského domova. Aby se předešlo krizovým situacím, usiluje skupina pracovníků o co nejlepší integraci jedince do společnosti, a to v závislosti na individuálních potřebách jednotlivce. Tato snaha spočívá především v dlouhodobé přípravě na odchod, kdy se plánuje, kam mladý člověk půjde, kde bude bydlet, jakou práci se bude živit apod. Efektivita výsledku tohoto plánování tkví ve vzájemné spolupráci jak se samotným dětským domovem, tak i s domy na půli cesty, úřady práce, pracovními agenturami a podobnými organizacemi. Pokud vše běží tak, jak má, a jedinec je ochoten se aktivně podílet na své seberealizaci, potom je zde velká šance na vytvoření dobrých bytových podmínek, a samozřejmě také kvalitního uplatnění se na trhu práce. Ne vždy však probíhá proces osamostatnění bez problémů.

Drogy, nelegální činnost, prostituce...s tím vším se pracovníci salesiánského střediska mládeže u svých svěřenců setkávají dnes a denně. Avšak motto „nikdy není na nic pozdě“ je žene dále a oni se snaží být co nejvíc nápomocni i mládeži, která vede trvale nezřízený život. Zajišťují pro ni odbornou psychologickou pomoc, umístění v léčebnách, jsou nápomocni v hledání vhodného ubytování, práce či rekvalifikačních kurzů.

Pokud se mladý člověk ocitne v nouzi, má k dispozici non stop bezplatnou linku, na které na něj vždy čeká odborná pomoc kontaktního pracovníka. Důležité je podotknout, že tento pracovník nikdy neřeší problém za klienta, ale pouze a výhradně s ním, čímž se jedinec učí, jak zvládnout stejnou či podobnou situaci, která by se v budoucnu mohla v jeho životě vyskytnout. Dlouhodobé doprovázení mladých lidí z dětských domovů je tedy i nástrojem, jak mladého člověka neustále učit čelit životním nástrahám, a také jak odstranit komunikační bariéru mezi ním a neznámým člověkem.

4.2.7 Prázdninové akce

V rámci projektu Na cestě do života se každoročně organizují také prázdninové pobyty pro mládež, která se alespoň jeden rok zúčastnila Kurzů do života. Jedná se vždy o desetidenní tábor realizovaný v prostorách SSM pro skupinu 8-12 dětí. Smysl těchto pobytů spočívá zejména ve vytvoření rodinné atmosféry, která se uskutečňuje prostřednictvím nejrůznějších her „na rodinu“. Každému

účastníkovi a také vedoucímu je přiřazena určitá rodinná role, kterou musí co nejlépe zastupovat. Ve hře figurují fiktivní peníze, se kterými se mládež učí hospodařit, jsou zde také simulované situace, které mohou mladého člověka potkat v běžném životě. Na těchto modelových situacích se účastníci učí co nejlépe reagovat.

Pobyt je obohacen o návštěvy v nejrůznějších institucích, kde se mládež učí např. jak zažádat o sociální dávky, výpis z rejstříku trestu, rodný list, jak se zaregistrovat na úřadu práce nebo jak vyplnit žádost o vydání různých průkazů a legitimací. Podstatou je také osvojit si komunikaci v prostředí, které neznají a umět se v takových prostorách zorientovat.

Dle postřehů a komentářů, které jsem se dozvěděla přímo od účastníků prázdninových akcí, je tento druh aktivity velmi oblíben, neboť zde nejsou nastavena přísná pravidla ústavní výchovy a vše se děje na základě kamarádského přístupu, případné problémy jsou řešeny otevřeným způsobem prostřednictvím diskuzí a vyslechnutím názorů toho druhého a celkově se zde mladí lidé cítí příjemně, neboť všichni jsou si rovni a snaží se vytvořit harmonickou skupinu na bázi rodinné atmosféry.

obrázek 5 Prázdninové akce ve středisku

Zdroj: www.dozivota.cz

5 K SOUČASNÉMU STAVU ÚSTAVNÍ VÝCHOVY V ČR

5.1 DEFINICE POJMŮ

Abychom mohli problematiku ústavní výchovy ČR dobře analyzovat, je nutné nejprve definovat klíčové pojmy.

Ústavním zařízením rozumíme instituci, ve které tým profesionálních zaměstnanců pečuje o skupinu nějak hendikepovaných lidí¹¹. Na rozdíl od pobytových zařízení, například hotelů, internátů či kempů, kde jsou lidé ubytováni jen dočasně, ústavní zařízení se pro klienty stává dlouhodobou a někdy až trvalou náhradou domova.

Spojení *náhradní výchovná péče* v sobě nese dvě možnosti alternativní výchovy dítěte mimo biologickou rodinu, a to tzv. náhradní rodinnou péči a ústavní výchovu.

Výkon *náhradní rodinná péče* je v České republice upravován *zákonem o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb.* a *zákonem o rodině č. 94/1963 Sb.* Tento typ náhradní výchovy se dále dělí na osvojení, svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, poručenství a pěstounskou péči. Protože je však orientace bakalářské práce zaměřena ryze na ústavní výchovu, v dalším textu se proto věnuji výhradně této problematice.

Výkon *ústavní výchovy* ve školských zařízeních je v České republice upravován *zákonem o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů č. 109/2002 Sb.* Ten rozlišuje čtyři typy výchovných institucí:

*Dětský domov (DD)*¹²

- 1) Pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.
- 2) Do dětského domova mohou být umístovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let. Do dětského domova se rovněž umísťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi.

---

¹¹ MATOUŠEK, O., *Ústavní péče*. 2. rozš. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1999. ISBN 80-85850-76-1. Definice pojmů, s. 17-18.

¹² Zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, odst. 1-3 §12

- 3) Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.

Dětský domov se školou (DDŠ)¹³

- 1) Účelem dětského domova se školou je zajišťovat péči o děti
  - a) s nařízenou ústavní výchovou, mají-li závažné poruchy chování, nebo pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči
  - b) s uloženou ochrannou výchovou
  - c) jsou-li nezletilými matkami a splňují podmínky stanovené v písmenu a) nebo b) a jejich děti, které nemohou být vzdělávány ve škole, jež není součástí dětského domova se školou
- 2) Dětské domovy se školou lze zřizovat odděleně pro děti podle odstavce 1 nebo se v nich zřizují rodinné skupiny odděleně pro děti podle odstavce 1.
- 3) Do dětského domova se školou mohou být umíst'ovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky.
- 4) Pokud v průběhu povinné školní docházky pominuly důvody pro zařazení dítěte do školy zřízené při dětském domově, je dítě na základě žádosti ředitele dětského domova se školou zařazeno do školy, která není součástí dětského domova se školou.
- 5) Nemůže-li se dítě po ukončení povinné školní docházky pro pokračující závažné poruchy chování vzdělávat ve střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu.

Výchovný ústav (VÚ)¹⁴

- 1) Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena institucionální výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.

---

¹³ Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, odst. 1-6 §13

¹⁴ Tamtéž, odst. 1 a 3 §14

- 2) Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě starší 12 let, má-li uloženu ochrannou výchovu, a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Výjimečně, v případech zvláště závažných poruch chování, lze do výchovného ústavu umístit i dítě s nařízenou institucionální výchovou mladší 15 let.

Diagnostický ústav (DÚ)¹⁵

- 1) Na základě komplexního vyšetření a zdravotního stavu umísťuje dítě do DD, DDŠ nebo VÚ, s výjimkou dětí přijatých do diagnostického ústavu na základě zákona 109/2002 sb., §7 odst. 1.
- 2) Diagnostický ústav plní podle potřeb dítěte úkoly diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné a sociální, organizační a koordinační.
- 3) Pobyt dítěte v DÚ trvá zpravidla 8 týdnů.

Zařízení poskytují péči jinak poskytovanou rodiči nebo jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu, dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochranou výchovou¹⁶.

5.2 SOUČASNÁ PODOBA ÚSTAVNÍ VÝCHOVY U NÁS

5.2.1 Příčiny umísťování dětí do ústavní péče

Ve většině případů se důvodem odebrání dítěte z biologické rodiny do ústavní péče stávají nepříznivé bytové a ekonomické podmínky, nevhodné výchovné prostředí, celkově špatný přístup rodičů nebo nezvladatelná výchova jedince. Odborníci na danou problematiku se shodují v tvrzení, že v naší společnosti budou vždy existovat rodiče, kteří dočasně nebo dokonce trvale nebudou schopni vytvořit harmonické prostředí pro správnou výchovu a socializaci jedince. Tato neschopnost vychází z mnoha příčin – mnohdy se jedná o nevyzrálé mladé páry, které byly samy vychovávány v disfunkční rodině, objevuje se u nich absence životních zkušeností a sociálně patologické rysy v povaze. Dítěti potom není věnována pozornost, a proto je

---

¹⁵ Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, odst. 1, 2 a 6 §5

¹⁶ Tamtéž, odst. 3 §2

ohroženo jak jeho zdravím, tak celkový vývoj. Neschopnost starat se o potomka však nemusí vždy vycházet z cíleného nezáměru rodičů. Důvodem může být i fyzická či duševní nemoc nebo invalidita jednoho či obou rodičů.¹⁷

Ať už je tomu tak nebo tak, je úkolem státu a příslušných orgánů tuto problematiku řešit a redukovat tak alarmující počet dětí v ústavní výchově.

Následující tabulka vyjadřuje nejčastější příčiny umístění dítěte do ústavní péče.

Tabulka č. 2 Příčiny odebrání dítěte do ústavní péče

	Příčina
1.	Nezvladatelná výchova
2.	Zanedbávání, zneužívání a týrání dětí
3.	Trestná činnost rodičů
4.	Alkoholismus rodičů
5.	Nízká sociální úroveň rodiny
6.	Prostituce matky
7.	Osiřeni

Zdroj: www.mpsv.cz

5.2.2 System ústavní výchovy u nás

Přední místo v tabulkách počtu dětí v ústavní výchově okupuje Česká republika již několik let. Ze statistiky ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vyplývá, že ke dni 15. 10. 2000 se ve školských zařízeních pro výkon ochranné a ústavní výchovy (tj. pro děti od tří let) nacházelo celkem 7 333 dětí. Znalci spatřují zásadní problém ústavní péče v následujících faktech:

1) rozdělení mezi tři resorty - zdravotnictví, školství, práce a sociálních věcí:

- rozdělování sourozenců podle věku a zdravotního stavu
- časté střídání ústavních zařízení

2) nevhodné typy ústavních zařízení i v rámci resortu školství

- rozdělování sourozenců i v rámci soustavy školských zařízení podle věku, pohlaví, mentální úrovně a výchovných problémů

¹⁷ BITTNER, P., HAVIGEROVÁ, J., JANIŠOVÁ, I., LANGHANSOVÁ, J., *Děti z ústavů* [online]. Liga lidských práv, 2007. [cit.2008-12-10] Dostupný z www.llp.cz/_files/file/deti_z_ustavu.pdf

- zbytečná diagnostika dětí bez poruch chování a jejich společnou výchovu s dětmi se zkušenostmi s kriminalitou, drogami, alkoholem a prostitucí
- chybí zařízení pro děti se závislostmi a s těžkými poruchami chování a jasně vymezená diferenciací výchovných ústavů podle přísnosti režimu
- děti, které ukončily základní školní docházku, jsou často umísťovány do výchovných ústavů, i když nemají žádné poruchy chování

3) různá úroveň péče i v rámci jednoho typu zařízení

- upravuje vyhláška č. 438/2006 Sb. - zařízení se však liší jak materiálním vybavením (ložnice po osmi dětech i pokojíky pro dva nebo jedno dítě), tak i ve vztahu k vychovatelům (od tykání a oslovování jako teta a strejda až po vykání a oslovování pane vychovateli)
- různé jsou i možnosti dětí poznávat normální život, od umožňování tzv. hostitelské péče po skleníkovou výchovu jen v zařízení
- internátní způsob výchovy (tj. absence rodinných buněk) je zcela nevhodný

4) k personálnímu obsazení

- vychovatelé nemusí mít na rozdíl od pěstounů psychologické vyšetření
- časté střídání služeb - i v DD rodinného typu je k rodině daleko

5) negativní důsledky ústavní výchovy

- neschopnost integrace do společnosti
- problémy s plněním rodičovské role
- neschopnost navazovat trvalé a kvalitní mezilidské vztahy
- dosahování nižšího vzdělání než umožňuje vrozená inteligence
- vysoká míra kriminality
- děti odcházejí z ÚP po dosažení zletilosti často zcela nepřipravené do života
- systém odměn a trestů vede k účelovému chování (chovám se dobře, protože z toho budu mít výhodu), což brání rozvoji svědomí jakožto zvnitřněné zábrany před špatným chováním¹⁸.

¹⁸ *Fond ohrožených dětí: Ústavy* [online]. Praha: Austro-Bohemia, 1998, 13. 1. 2009 [cit. 2009-01-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.fod.cz/stranky/klokanek/pece.htm>>.

Všechna tato hlediska mají negativní dopad na vychovávaného jedince, který je sociálně znevýhodněn jak během svého pobytu v ústavním zařízení, tak i v pozdějším životě. Výchovné prostředí není přirozené, a proto není mladý člověk připraven na odchod do svého vlastního života. Je bezpodmínečně nutné, aby celá institucionální péče České republiky prošla celkovou reformou, která by snížila počet svěřenců v ústavěch a zároveň zajistila správný vývoj jedince a jeho následnou kvalitní integraci do společnosti.

5.2.3 Dopad ústavní výchovy na jedince, psychická deprivace

Psychická deprivace bývá definována jako psychický stav, vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu¹⁹.

Mladí lidé odcházející ze zařízení ústavní výchovy často trpí psychickou deprivací, která je způsobena zejména selháním či ztrátou rodinného zázemí a následně dlouhodobým pobytem v ústavní péči, poruchou zasahující celou osobnost dítěte (celkové opoždění psychomotorického vývoje, plochost a nediferencovanost citů, poruchy chování, nedostatek volných vlastností, potíže v navazování vztahů apod.).

Tato deprivace způsobuje psycho-sociální handicap, který výrazně znemožňuje možnost začlenění dětí do společnosti po opuštění ústavního zařízení. Velmi často dochází k tomu, že kvůli nedostatečné osobní motivaci nedokončí školní docházku. To je jedním z nejzásadnějších důvodů následného selhání, protože je snížena jejich šance uplatnit se na trhu práce²⁰.

Během své několikaměsíční spolupráce se SSM Pardubice jsem poznala, že osobnost ústavně vychovávaných jedinců je vždy evidentně více či méně narušena. Jsou nedůvěřiví, neumí vyjádřit své pocity a touhy, nezvládají navazovat vztahy s cizími lidmi. Díky dlouhodobému sledování takového mladého člověka, který se střediskem spolupracuje, lze však vidět proměnu - lepší se vyjadřovací schopnosti, počáteční apatie se mění v opravdový zájem a snahu udržovat se střediskem kontakt,

¹⁹ LANGMEIER, Josef, MATĚJČEK, Zdeněk. *Psychická deprivace v dětství. 2.*, přeprac. vyd. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1968. 383 s.

²⁰ GOTTWALDOVÁ, Martina a kol. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života* [online]. 2006 [cit. 2009-01-22], s. 2-3. Dostupný z WWW: <http://www.otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf>.

vytvářejí se nové hodnoty, jedinec získává představu o svém budoucím životě a způsobu, jak dosáhnout svých cílů.

5.2.4 Výzkum prof. Matějčka a kolektivu

V r. 1997 vydalo Psychiatrické centrum Praha výzkumnou práci prof. PhDr. Zdeňka Matějčka a kolektivu, v níž autoři na základě dlouhodobého výzkumu, sledujícího třicet dva let vývoj 60 dětí, které od útlého dětství vyrůstaly v ústavní výchově, srovnávali tyto děti s dětmi vyrůstajícími v individuální pěstounské péči, SOS dětských vesničkách a ve vlastní rodině. Ze závěrů tohoto unikátního výzkumu vyplývá, že děti z dětských domovů vykazují dnes ve středním věku (průměrný věk 37 let):

- nízkou společenskou kompetenci
- nízkou úroveň školního vzdělání a nynějšího zaměstnání vzhledem k výsledkům inteligenčních testů ve starším školním věku
- nízký skóre sociální integrace
- tresty v dětství (v dětských domovech) hodnotí jako nepřiměřeně přísné,
- muži vykazují mimořádně vysokou míru kriminality (54 %, z toho v 79 % se jednalo o vícenásobné recidivisty)
- muži mají problémy s láskou a v sexuálních vztazích, jsou častěji "neschopni citové odezvy"
- celkově je u mužů z DD zaznamenána vysoká nespokojenost s dosavadním životem.

U dětí vyrůstajících v individuální pěstounské péči a SOS vesničkách nebyly zjištěny podstatné rozdíly ve skóre sociální integrace. Děti z individuální pěstounské péče vykazují nejvyšší životní spokojenost.

Autoři dále konstatují, že se znovu potvrzuje, že děti vychovávané dlouhodobě v ústavních zařízeních vykazují v pozdějším věku ve vývoji osobnosti a ve společenském uplatnění nejvíce odchylek od běžné normy. Děti vychovávané v individuální pěstounské péči a v SOS vesničkách jsou si ve většině ukazatelů

vzájemně velmi blízké a přiklánějí se více ke skupinám dětí vychovávaných ve vlastních rodinách než ke skupině osob, které vyrůstaly v dětských domovech²¹.

Na základě těchto zjištění je koncipován také program Na cestě do života. Mladiství se rozdělují do malých skupin, ve kterých vzniká důvěrnější vztah, snaží se porozumět jeden druhému, vycházet spolu, sdílet své touhy a přání, rozvíjejí své sociální schopnosti a citovou složku. Jedinec má pocit sounáležitosti, uvědomuje si, že někam patří a že zde má své místo.

5.2.5 Možnosti řešení

V České republice již několik desetiletí převládá trend okamžitého odebrání dítěte z rodiny a jeho následné umístění do ústavní péče. Zdlouhavé soudy, které řeší další osud jedince, znemožňují jeho přirozený vývoj v biologické rodině a na místo urychlení procesu v jeho prospěch dítě přehazují z ústavu do ústavu. Výše popsané aspekty nevhodné institucionální péče u nás vedou ke vzniku složité sítě problémů, která ve výsledku znamená jediné – mladý člověk odcházející z dětského domova neví, jak naložit s vlastním životem, nedokáže se začlenit do společnosti, zaplétá se do trestných činů a mnohdy si sáhne až na samé dno. Okolí na něj pohlíží s opovržením a on se tak stává nežádoucím prvkem společnosti.

Nejrůznější občanská sdružení, jako je Fond ohrožených dětí či Občanské sdružení DOM, v současné době vyvíjejí tlak na jednotlivé státní resorty a bojují za změnu legislativní soustavy v oblasti náhradní výchovné péče. Navrhují možný postup reformy, přičemž se opírají o úspěšné systémy náhradní výchovné péče v zahraničí, zejména Velké Británie a Nizozemí.

Zlepšení kvality systému ústavní výchovy v České republice spočívá v celkové změně přístupu k této problematice. Reforma se nutně musí dotknout zejména následujících oblastí:

- Na prvním místě zajistit výchovu jedince v biologické rodině, pokud je to jen trochu možné

---

²¹ MATĚJČEK, Zdeněk, BUBLEOVÁ, Věduna, KOVAŘÍK, Jiří. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 1997. 69 s. [cit. 2009-01-22], Dostupný z WWW: <<http://www.fod.cz/vyzkumy>>.

- Podpora rodiny a snaha vytvořit příznivé podmínky pro návrat dítěte do biologické rodiny, zefektivnit spolupráci s kurátorem
- Urychlení soudního řízení, zkrácení dočasného pobytu dítěte v ústavu na minimum
- Vymýcení případu, kdy je prospívající dítě umístěno v ústavu společně s problémovou mládeží
- Pravidelná revize jednotlivých případů, neustálá spolupráce s rodinou a dítětem
- Větší participace pěstounů na výchově jedince
- Sjednocení systému ústavní výchovy pod resort jednoho ministerstva
- Větší podpora státu mladým lidem opouštějící ústavní zařízení²²

Výše uvedené návrhy změn jsou jen částí transformace systému ústavní výchovy, která u nás musí být nutně provedena. Do té doby budou ústavy propouštět sice plnoleté, ale pro život naprosto nepřipravené a nezaopatřené mladé jedince. Tento fakt povede nejen k nárůstu kriminality, prostituce a jiných sociálně patologických jevů, ale opět se do naší společnosti budou rodit děti ohrožené dysfunkcí rodiny.

Cesta k úspěšné reformě je však ještě dlouhá. Přesto se již dnes setkáváme se střípky naděje na zlepšení výchovy mladého člověka a jeho následné integrace do společnosti. Velkou roli zde hrají občanská sdružení zaštiťující nejrůznější programy na podporu těchto jedinců. Pomoc salesiánů v této oblasti je nepochybná, neboť jejich jedinečný přístup a propracovaná metodika výchovy a vzdělání sklízí již dnes mnoho úspěchů. Díky snaze, kterou vyvíjí pracovníci salesiánského střediska Pardubice, se daří eliminovat výskyt nežádoucích jevů v životě takto vychovávaných jedinců. Podpora navazování nových vztahů, učení správné komunikaci a vyjadřování, vzdělávání, pomoc při hledání zaměstnání a bydlení, celková prevence sociálně patologických jevů – to vše a mnoho dalšího činí první úspěšné kroky ke správné sociální integraci ústavně vychované mládeže, která tak získává možnost žít

---

²² Svobodová, M.; Vrtbovská, P.; Bártová, D., *Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice (2001)*. Česká republika: DOM, 2002. [cit. 2009-01-28], Dostupný z WWW: <<http://www.dom-os.cz/index.php?page=downloads&typ=sablony>>.

kvalitním a plnohodnotným způsobem života, který naše společnost vyžaduje a uznává.

VÝZKUMNÁ ČÁST

1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

1.1 ÚVOD

Předešlé kapitoly byly věnovány zejména představení společnosti svatého Františka Saleského, dále seznámení se SSM Pardubice a jeho činnostmi v oblasti ústavní výchovy, a nastíněn byl také současný stav institucionální péče v České republice společně s možným směrem budoucího vývoje. Následující část mé bakalářské práce bude věnována výzkumu, který jsem realizovala za účelem získání informací o fungování projektu Na cestě do života v praxi. Výzkum se mohl uskutečnit díky mé několikaměsíční spolupráci se střediskem, kde jsem se podrobně seznámila s prostředím, pracovníky i samotnými klienty.

1.2 CÍL VÝZKUMU A JEHO VÝZNAM

Cílem výzkumu je zmapovat přínos salesiánského projektu Na cestě do života v praxi a odhalit, jakým způsobem salesiáni ovlivňují život mládeže v ústavní péči. Snahou výzkumu je poukázat na originalitu tohoto projektu, který svými přirozenými výchovnými metodami efektivně integruje mladého člověka do společnosti, a dokázat tak jeho přínos do sociální pedagogiky.

1.3 DESIGN A METODOLOGIE

Pro výzkumnou část bakalářské práce jsem se rozhodla užít metodu kvalitativního výzkumu, neboť jej ve vztahu ke zkoumanému tématu považuji za daleko vhodnější a přínosnější nežli metodu kvantitativního výzkumu. Zjednodušeně řečeno, nástrojem kvantitativního výzkumu je dotazník, zatímco kvalitativní výzkumníci používají rozhovor²³. Rozdílná je i následná interpretace získaných dat. Kvalitativní přístup umožňuje získat detailní a komplexní informace o studovaném

---

²³ ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. a kol., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. Definice kvalitativního přístupu, s. 13

jevu, v případě mnou realizovaného výzkumu potom hlouběji odkrýt smysl projektu Na cestě do života pro konkrétní mladé lidi.

Z počátku bylo záměrem uskutečnit narativní rozhovory založené jen na jediné předem připravené otevřené otázce, ale později se tento způsob ukázal jako nevhodný. U mládeže v ústavní péči se objevuje nedostatek vyjadřovacích prostředků, mnohdy nedovedou vyprávět souvislý příběh, a proto je nutné je podněcovat neustálým kladením doplňujících otázek vycházejících z otázky hlavní. Jako účinnější se tedy osvědčila metoda polostrukturovaného rozhovoru založená na předem připraveném seznamu témat a otázek.

1.4 VÝBĚR RESPONDENTŮ

Jak již bylo řečeno v úvodu, celému výzkumu předcházela téměř půlroční spolupráce se samotným střediskem, díky které mi bylo umožněno zmapovat realizaci projektu přímo v terénu, poznat jeho přednosti i nedostatky, a hlavně navázat kontakt s konkrétními jedinci, jimž je projekt určen.

Po vzájemné dohodě s pracovníky střediska mi bylo vytipováno celkem sedm vhodných respondentů, se kterými jsem se měla setkat díky nabídce účastnit se pravidelného monitoringu klientů přímo v místě jejich současného bydliště. Zdánlivě ideálně naplánovaná setkání se však ukázala jako nereálná, neboť většina klientů se na smluvené místo schůzky vůbec nedostavila. Přes veškerou snahu kontaktovat je alespoň telefonicky byl výsledek komunikace nulový. Toto počínání lze zdůvodnit náhlým strachem a obavou klientů z neznámé situace, kdy mají za úkol vyprávět o svém životě. Příčinou mohl být i ostych před mojí osobou, jakožto neznámým elementem, a pocit, že je mohu nějakým způsobem ohrozit.

Tento fakt značně zkomplikoval průběh celého výzkumu, neboť se stal časově mnohem náročnějším, zejména z důvodu neustálých přesunů mezi městy, kde se respondenti měli nacházet. I přes tyto těžkosti a relativně nízký počet skutečně realizovaných rozhovorů se však ukázal jako přínosný.

Rozhovory se realizovaly během prosince 2008, kdy jsem navštívila dvě dívky a jednoho chlapce, kteří se alespoň jeden rok účastnili kurzů pro život a jsou neustále v kontaktu s pracovníky střediska. Dva respondenti jsou ještě stále umístěni v ústavním zařízení, třetí dívka byla nedávno propuštěna a od září 2008 žije s rodiči.

1.5 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Na počátku svého výzkumu jsem si položila několik základních výzkumných otázek, od kterých se následně odvíjela podoba rozhovorů. Odpovědi na tyto otázky formovaly výsledek výzkumu a naplnily tak jeho cíle.

- Jak vnímají projekt dlouhodobého doprovázení samotní mladí lidé v ústavní péči?
- V čem vidí přínos tohoto projektu do svého života?
- V čem vidí nedostatky?
- Kde hledají mladí lidé v ústavní péči oporu, zázemí a pocit bezpečí?
- Jak mladí lidé v ústavní péči vnímají náboženství ve vztahu k projektu?
- Jaké představy mají mladí lidé o svém životě po odchodu z ústavní péče v souvislosti se spoluprací se Salesiánským střediskem Pardubice? Budou zde hrát salesiáni nějakou významnou roli?

Na základě stanovení hlavních výzkumných otázek jsem vytvořila finální podobu polostrukturovaného rozhovoru, který se skládal z okruhu následujících otázek:

- 1) Věk, délka pobytu v ústavním zařízení, důvod umístění do ústavní péče, vztah s rodinou.
- 2) Jak na tebe působí zdejší prostředí, co tě zde nejvíce zaujalo?
- 3) Jaký vztah máš s pracovníky střediska, co pro tebe znamenají?
- 4) Jak vnímáš projekt Na cestě do života, považuješ ho za užitečný, proč?
- 5) Co ti přinesl, co ses naučil/a?
- 6) Jakou roli budou hrát salesiáni ve tvém budoucím životě?
- 7) Salesiáni jsou řeholní společnost, jak vnímáš náboženství ve vztahu k projektu, k realizátorům?

1.6 INTERPRETACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Samotné rozhovory byly zaznamenávány pomocí digitálního diktafonu a následně převedeny do psané podoby. V této části své bakalářské části uvádím již zpracovaná data, která jsem analyzovala prostřednictvím otevřeného kódování, obohacená o nejzajímavější výpovědi respondentů. Ukázku celého přepisu rozhovoru uvádím v kapitole „Přílohy“.

Otevřené kódování představuje operaci, pomocí níž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty výzkumník dále pracuje²⁴. Porovnáváním zjišťuje rozdílnosti a podobnosti mezi jednotlivými úseky, a tak získává poznatky a vytváří novou teorii.

1.6.1 Vyhodnocení jednotlivých otázek

Jaký vztah máš s pracovníky střediska, co pro tebe znamenají?

Klienti se s pracovníky střediska znají něco kolem dvou let a vztah charakterizují jako přátelský, kamarádský, ne však zcela důvěrný.

Lenka: *„No mám s nima lepší vztah než s rodičema. Jako úplně rodinný vztahy to nejsou, jsou to hodně přátelský vztahy, hodně moc. Ne úplně důvěrnej, no. Protože přece jen je znám teprve něco přes rok. Jezděj tam třeba děcka, který je znaj pět let, tak to si myslim, že už je zas jinej vztah. Ale věřim tomu, že když to bude takhle pokračovat, že to vyplyne samo. Já bych s nima určitě chtěla ten kontakt udržovat dál.“*

Po skončení kurzů se setkávají přibližně jednou až dvakrát za měsíc, velmi často je využívána zelená linka jak ze strany pracovníků, tak ze strany mladých lidí, kteří se rádi chlubí svými úspěchy, sdělují, jak se mají apod. Klienti chápou salesiány jako zdroj jistoty, pocitu bezpečí a možnosti obrátit se na ně s žádostí o pomoc. Jak sami tvrdí, během kurzů je jim neustále opakováno, že do střediska mohou přijít s jakýmkoli problémem a vždy jim bude podaná pomocná ruka. S touto nabídkou

²⁴ ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. Otevřené kódování, s. 211

počítají především do budoucnosti, až nastane fáze samotného osamostatňování. Výzkum také ukázal, že bližší vztah mají mladí lidé k pracovníkům ženského pohlaví.

Lenka: *„Hodně tíhnu k Vendulce, ta je fakt sympatická. Ale jinak jsem v kontaktu se všema. A taky si myslím, že hodně by mi pomohla Monika. Za Martinem bych asi nešla. No je to chlap no, tak bych se ho asi trochu bála...(smích)“.*

Veronika: *„Vendulka mi byla vždycky nejbliž, pač je taková hodná a milá a v pohodě se s ní dá mluvit“.*

Jako nečekaný poznatek se vynořil fakt, že dotázaní vidí v práci salesiánů vzor a rádi by se v budoucnu věnovali podobné práci buď jako hlavnímu zaměstnání (studium sociální práce), nebo jako koníčku (nápad vytvářet preventivní programy pro mládež ve spolupráci s Centrem Don Bosco).

Radek: *„Já v nich mám jako takovej vzor. Chtěl bych jednou udělat program pro mladý a představit to, co salesiáni dělaj. A hlavně o těch drogách tam něco říct, že jsou návykový a že je to nebezpečný. To nám tam taky oni říkali a já bych to chtěl, že jo, takhle jako předat dál.“*

Vztah s pracovníky byl charakterizován spojením: „Mám je rád/a“.

Jak na tebe působí zdejší prostředí, co tě zde nejvíce zaujalo?

Prostředí se všem dotázaným jeví jako velmi příjemné, kamarádké. Ocenili zejména vřelé a přátelské uvítání, když do střediska přišli poprvé, kdy všichni pracovníci působili velmi sympaticky, a oni se tak rychle s prostředím sžili. Klienti zdůrazňovali fakt, že laskavý, srdečný a otevřený přístup nevyprchal, naopak se stále stupňuje úměrně s délkou doby, kterou pracovníky znají. Menší problém nastává, pokud klienti přicházejí na kurz dodatečně, tedy ve chvíli, když už nějaký víkendový kurz proběhl. V takovém případě se jedinec cítí jako vetřelec. Díky promyšleným komunikačním hrám a přívětivému přístupu pracovníků se však takový rozdíl brzy stírá a mladý člověk je do kolektivu rychle přijat.

Lenka: *„Na tom prvním kurzu jsme nebyly...a přijely jsme až na ten druhý a bylo to znát, že prostě jdeme do rozjetýho vlaku. Jako ty děcka byly takový vodměřený, že jo, prostě nás neznaly, a jako tyhlety lidi byli prostě sympatický, no. Jako fakt, začli si s náma povídat a...no nevim, jak to specifikovat, no (smích)... Ale*

strašně kladně a pěkně to na mě působilo. Jako to prostředí i to, jak s náma jednali, ty hry samotný, jako že nás mezi ty děcka dostali, protože věděli, že jsme tam nový...To se mi strašně líbilo.“

Salesiáni jsou řeholní společnost, jak vnímáš náboženství ve vztahu k projektu, k realizátorům?

Tato skutečnost se mladým lidem v žádném případě neví jako překážka. Je to dáno zejména tím, že víra zde není nikomu nucena, nikdo není povinen účastnit se mší či křtů, které se často odehrávají v kapli sv. Václava přiléhající ke středisku. Jak ale sami klienti zmínili, na tyto akce často chodili z vlastní iniciativy a zvědavosti. Pokud je něco z dané tematiky zajímalo, sami se salesiánů vyptávali, několikrát shlédli také dokument týkající se Dona Bosca a celé historie salesiánů.

Veronika: „Nám to prostě říkali, že je to nábožensky založený. My jsme jezdili...nebo možná ještě někdo jezdí...k takový podobný společnosti z Ameriky, ale ty do nás tu víru prostě hrozně hustili, strašně nám to nutili pořád. No a já jsem se bála, aby to tady nebylo to samý. Ale vlastně jsme se u salesiánů byli podívat jeden den a tam to vůbec nebylo a bylo to prostě pěkný. Teda jako něco říkali, chodili jsme na ty mše a to prostě bylo vždycky na nás, jestli chceme nebo ne...Vždycky se nás ptali, jestli chceme, protože tam chodil Martin, tak jako jestli chceme jít a my jsme jako chtěli. Šli jsme z naší iniciativy.“

Jak vnímáš projekt Na cestě do života, považuješ ho za užitečný, proč?

Celý projekt je jednoznačně vnímán jako užitečný a velmi přínosný. Klienti mnohdy nehovořili jen sami za sebe. Na základě zkušeností a informací od ostatních jedinců ze stejného ústavu usoudili, že i jim se jeví jako prospěšný a efektivní. Projekt napomáhá osvětlit určité oblasti života, o kterých mladí lidé často nemají ani ponětí. Pokud by kurzy neabsolvovali, spoustu věcí by neznali, a to by mohlo mít za následek špatnou integraci do společnosti, jak oni sami říkají: „skončili by špatně“.

Radek: „Určitě je to dobrý. Třeba, že bych třeba jako nechodil na ty kurzy, tak bych třeba něco vůbec nevěděl. Třeba bych si představoval, že to v tý rodině to nějak je a třeba by mě něco nenapadlo, jako jak je to fakt a tak. Takže mi to přineslo takovej jako...no...náhled do rodiny i.“

Co ti přinesl, co ses naučil/a?

Přínos kurzů lze rozdělit do tří skupin: získání náhledu a orientace ve společnosti, uvědomění si sebe samotného, odhalení svých schopností a dovedností, a dále navázání nových vztahů.

Klienti oceňují zejména počítačové kurzy díky kterým se naučili pracovat s programy, jejichž znalost je dnes nutností. Poznali, jak těžké je rozplánovat si měsíční rozpočet, aby vyšli s financemi, zjistili, kde a jak si podat konkrétní žádost, na co mají nárok po odchodu z ústavního zařízení, jak si najít bydlení a práci a mnoho dalšího.

Prostřednictvím kurzů rozvoje osobnosti se naučili, jak jednat s druhými, jak správně komunikovat, co je asertivní jednání a jak úspěšně odmítat lákavé, ale často nelegální nabídky. Objevili také své skryté schopnosti a nadání, uvědomili si, čeho by v životě chtěli dosáhnout, co jsou jejich cíle a jak jich dosáhnout.

Veronika: *„Jak sme poznávali podle rukou, jak si lidi podávají ruce, jak jako zjistíš, jak je. Třeba přátelskej nebo tak. To se mi líbilo. Ale jako ty počítače, ty byly dobrý no...to já třeba vůbec neuměla takový ty tabulky a jak napsat dopis nebo tak, víš.“*

Celý projekt potom napomohl získat nové přátele z řad ostatních účastníků a hlavně navázat kontakt s pracovníky střediska, kteří zajišťují pocit, že se má jedinec na koho obrátit v případě nouze.

Lenka: *„Mně se líbil ten kurz tak jako celkově. Líbilo se mi tam hlavně to, že jsem tam poznala hodně lidí z různých skupin...jak to jako říct...no prostě, že jeden má tenhle problém a druhý zase tenhle...víš jak? Hodně dobrejch lidí jsem poznala, no asi to asi nejvíc.“*

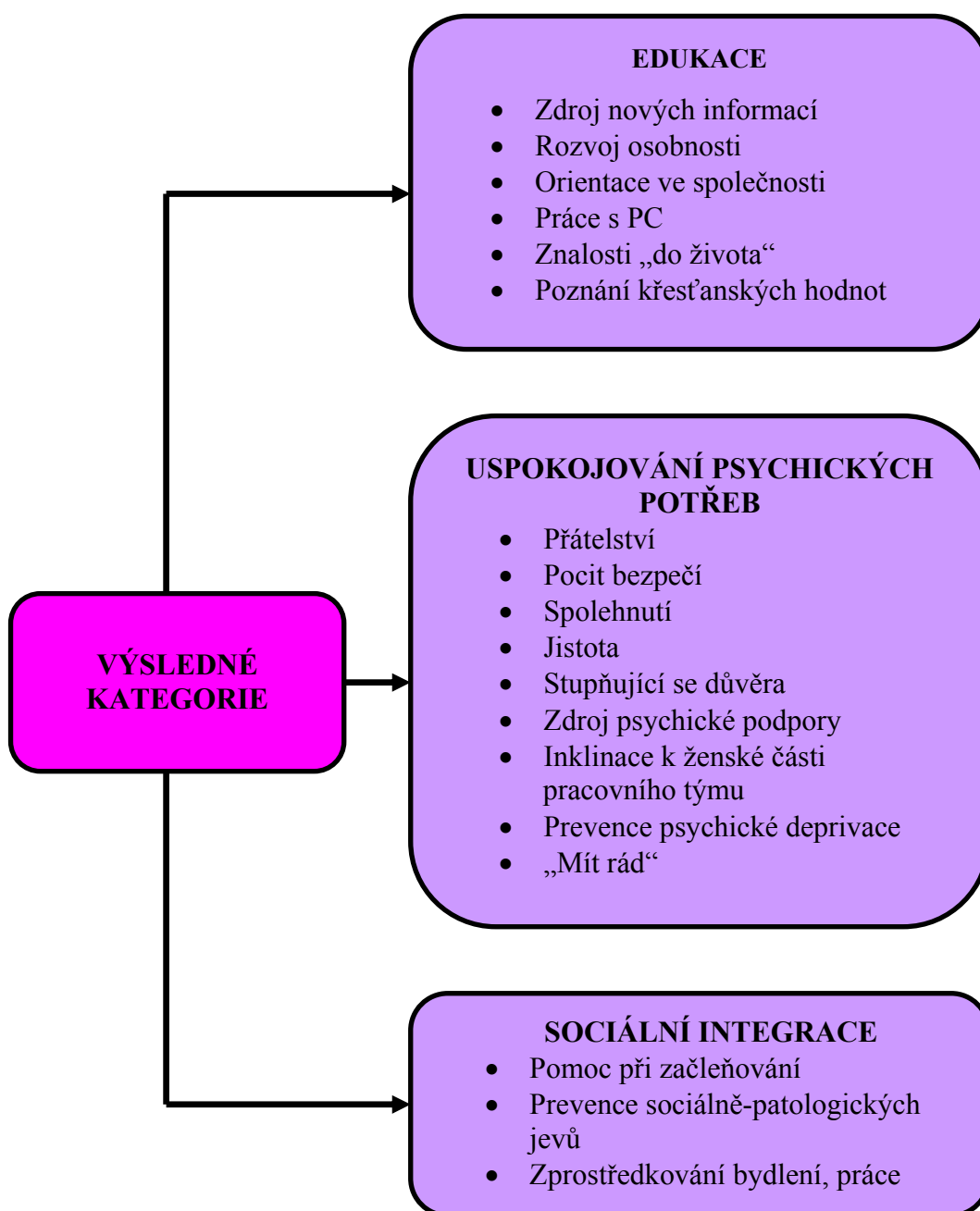
Jakou roli budou hrát salesiáni ve tvém budoucím životě?

Odpověď na tuto otázku byla mnohdy skryta již v odpovědích předešlých a respondenti na ní odpovídali shodně. Salesiány chápou jako zdroj pomoci do budoucna, zejména až opustí ústavní zařízení. Jsou si vědomi, že zde naleznou pomoc jak psychickou, tak zdroj materiálního zajištění, tzn., že počítají s pomocí v oblasti hledání bydlení, práce a podobně.

1.6.2 Analýza získaných dat

Získaným údajům byly dle charakteru přiřazeny kódy, které jsem dále členila. Tak vznikly tři výsledné kategorie jako základ nové teorie. Důležité je zmínit, že tyto kategorie se navzájem ovlivňují a existují v závislosti jedné na druhé.

Schéma 1 Výsledné kategorie

1.7 ZÁVĚREČNÉ VYHODNOCENÍ

Účelem výzkumu bylo zjistit, jak funguje projekt Na cestě do života v praxi, jak ho vnímají jeho adresáti, a jakou roli hrají salesiáni v jejich životě. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů jsem získala potřebná data, která byla dále analyzována prostřednictvím otevřeného kódování. Z šetření vyplynuly tři základní kategorie, které charakterizují postoje mladých lidí v ústavní péči.

První kategorie byla označena jako *edukace*. Jedním z hlavních cílů projektu je pomocí Kurzů přípravy na život prakticky připravit mladé lidi na odchod z dětského domova a na vstup do samostatného života. Klienti shledávají jednotlivé složky kurzů jako velmi přínosné, jedinečné a potřebné. Výzkum odhalil, že tito jedinci mají mnohdy o „životě“ velmi zkrácené představy a díky nabitým vědomostem a získaným informacím se cítí daleko lépe připraveni na osamostatnění. Bylo zjištěno, že tématicke, které se projekt Na cestě do života věnuje, je v samotných ústavních zařízeních věnováno minimum času, a proto je v této oblasti projekt bezpochybně přínosný.

Klienti jsou si také vědomi role náboženství ve vztahu k projektu a tento fakt nepokládají za překážku, naopak vítají možnost dozvědět se něco nového z této oblasti.

Druhé kategorii byl přidělen název *psychické potřeby*. Výzkumné šetření dokázalo, že práce salesiánského střediska a jeho samotní pracovníci pozitivně ovlivňují psychiku mladých lidí v ústavní péči, přičemž dochází k prevenci psychické deprivace, která se u těchto jedinců často objevuje. Klienti zde nacházejí uspokojení svých psychických potřeb, pocit jistoty, bezpečí, spolehnutí a důvěru. Ta se však stále formuje, neboť klienti, jak sami tvrdí, neznají pracovníky natolik dlouho, aby vztah mohl být stoprocentně důvěrný a otevřený. Hlavním zjištěním ale je, že jedinci v tomto křehkém vztahu vidí pozitivní vývoj do budoucnosti.

Zajímavým zjištěním bylo, že mladí lidé inklinují spíše k ženské části pracovního týmu. Jsou k nim otevřenější a mají větší důvěru. Tento jev je zřejmě způsoben odlišným přístupem žen k dětem, je většinou citlivější, jemnější a vnímavější než u mužů. Mladý člověk vycítí tuto „mateřskost“ a dá se předpokládat, že vztah mezi ním a pracovníkem ženského pohlaví bude mnohem intenzivnější a

bude se více blížit ke vztahu založenému na rodinné bázi. Přesto je však tento úkaz individuální a nelze ho ztotožňovat s každým jedincem.

Díky veškerým akcím, které středisko pro ústavně vychovávanou mládež pořádá, se daří navázat přátelství a nové kontakty s řadou lidí, což podporuje celkový sociální rozvoj jedince.

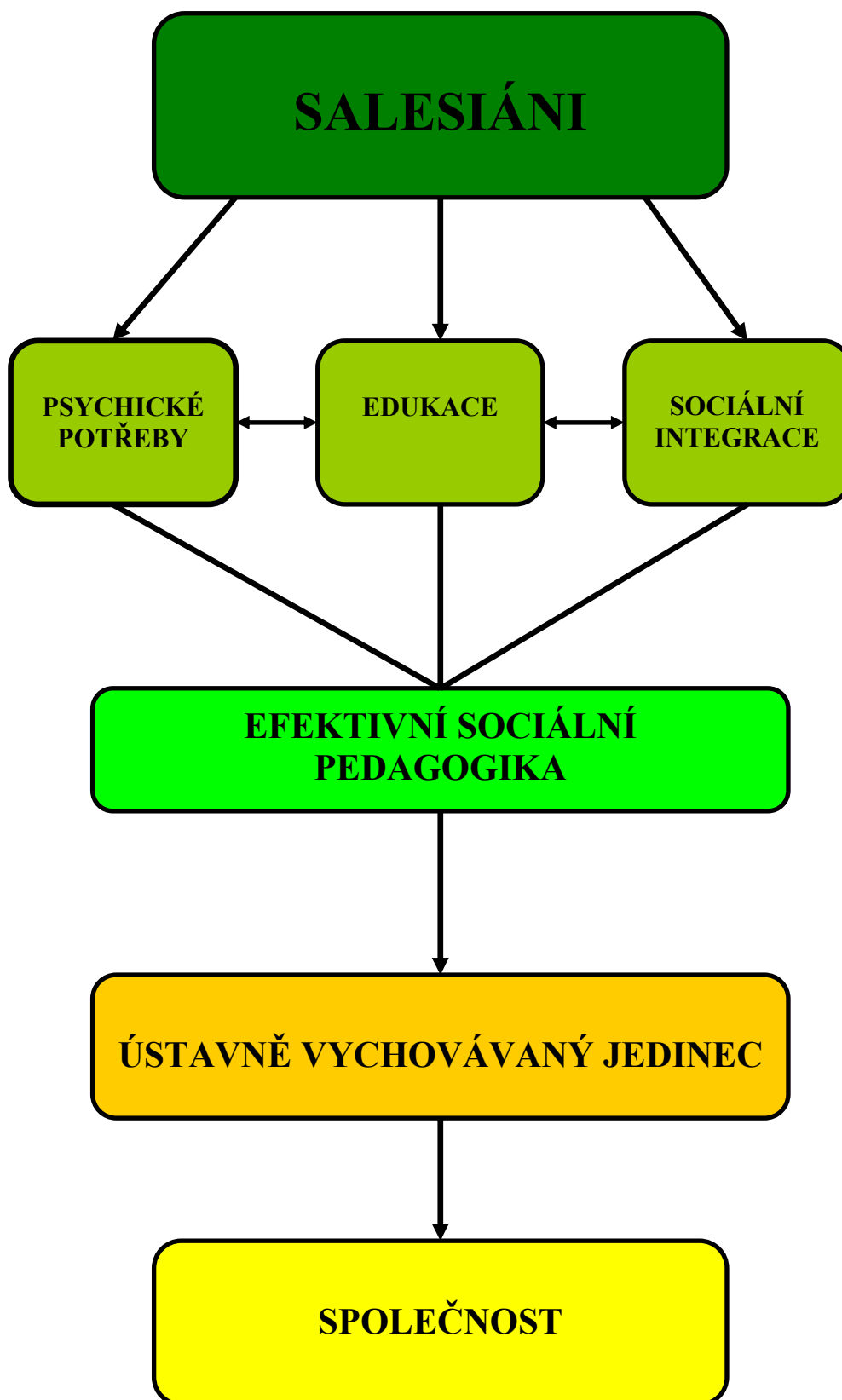
Poslední výsledná kategorie byla označena jako *sociální integrace*. Klienti nabývají vědomí, že salesiáni pro ně představují pomocnou ruku v procesu osamostatnění a budou jim nápomocni během sociální integrace. Během kurzů zjistili, jak napsat životopis, jak žádat o práci, jak si najít bydlení. Většinou tyto procesy znají jen teoreticky a předpokládají, že až nastane čas využít tyto znalosti v praxi, nebude to nejjednodušší. Proto salesiány chápou jako zdroj pomoci i v této oblasti. Díky nim navazují spolupráci s řadou pracovních agentur, domy na půli cesty a jinými organizacemi, které je mohou v začátcích podpořit.

Je nutné podotknout, že všechny výsledné kategorie se navzájem prolínají, ovlivňují a existují v závislosti jedna na druhé. Ve výsledku tvoří efektivní sociální pedagogiku, kterou salesiáni uplatňují v práci s ústavně vychovávanou mládeží.

Výsledek výzkumu lze hodnotit jako velmi pozitivní. Bylo dokázáno, že salesiáni hrají významnou roli v životě mládeže v ústavní péči. Svým jedinečným přístupem, který je založen na lásce, rozumu a víře, rozvíjejí osobnost mladého člověka a pomáhají mu překonat hendikep ústavně vychovaného jedince v procesu osamostatnění a sociální integrace.

Celý projekt se neustále formuje a vyvíjí, neboť funguje teprve čtvrtým rokem. Vztahy mezi pracovníky střediska a mladými lidmi jsou relativně mladé, a proto nejsou výsledky ještě tolik viditelné. Dá se však předpokládat, že pokud se spolupráce mezi těmito lidmi bude nadále vyvíjet stejně úspěšně, ústavně vychovaní jedinci budou mít stejné nebo alespoň obdobné podmínky pro integraci do společnosti stejně tak jako jedinci vychovaní v rodinném prostředí.

Schéma 2 Otevřené kódování

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo představit řeholní společnost salesiánů, přiblížit princip preventivního výchovného systému, jeho aplikaci v oblasti ústavní výchovy a objasnit přínos salesiánské práce do sociální pedagogiky a života ústavně vychovávané mládeže.

Jednoznačně lze říci, že odkaz Dona Bosca, jeho myšlenky, nápady, způsob života a výchovy jedince, má své místo nejen v historii, ale také v současné společnosti. Důkazem je působnost salesiánů po celém světě a také neustálý vznik nejrůznějších programů na podporu výchovy a rozvíjení osobnosti mladého člověka.

Ačkoli by se mohlo zdát, že se salesiáni díky své participaci v katolické církvi budou věnovat pouze věřící mládeži, opak je pravdou. Jejich cílem je navázat kontakt s každým, kdo do jejich společnosti přichází, nedělají rozdíly, nikdo pro ně není více ani méně, snaží se dosáhnout rovnováhy. Stejným pohledem vnímají salesiány také samotní mladí jedinci, náboženství pro ně není překážkou. Velká většina z nich nevyznává žádný druh víry, a přesto si mnohdy se salesiány rozumí více, než s vlastní rodinou.

V čem tedy spočívá tajemství úspěchu salesiánské pedagogiky? Jsou to tři základní hodnoty, které každý salesián ctí a dodržuje – rozum, laskavost a víra. Pokud bude jedinec vychováván v prostředí plném lásky, porozumění, bezpečí a ochoty naslouchat a pokud v jeho životě bude neustále přítomna osoba, která ho povede ke správnému jednání a myšlení, bude mu ukazovat cestu k důstojnému životu ve svobodě a spravedlnosti, potom z takového člověka vzejde šťastný občan, který má možnost žít spokojeným a kvalitním životem, který společnost uznává.

Stejné principy uplatňují salesiáni i v práci s ústavně vychovávanou mládeží, které jsou mnohdy takovéto hodnoty cizí díky absenci rodičovské složky v jejich životě. Jak ukázal výzkum realizovaný za účelem zmapování funkčnosti projektu Na cestě do života v praxi, salesiáni významně ovlivňují život mladých lidí v ústavní péči. Poskytují zázemí, pocit bezpečí a ochotu vždy naslouchat a pomoci. Díky jejich aktivitám se daří začlenit ústavně vychované jedince do společnosti, ať už z hlediska pracovního či veřejného života. Přestože je celý program ještě ve vývinu, již nyní se setkáváme s prvními známkami úspěchu. Důkazem jsou nadšené telefonáty mladých lidí, kteří předkládají své životní úspěchy, na jejichž realizaci se salesiáni

bezpochyby podíleli. Výzkum také prokázal, že mladí lidé z dětských domovů chápou salesiány jako zdroj pomoci do budoucna, až nastane čas jejich odchodu a osamostatnění

Bakalářská práce měla za úkol ukázat možnosti, jak pracovat s ústavně vychovávanou mládeží, jakým způsobem jim pomoci při procesu osamostatnění a sociální integrace. Na pozadí salesiánské pedagogiky bylo dokázáno, že pokud takovým jedincům bude věnovaná láska, čas, prostor pro otevřenou komunikaci a neustálá asistence během rozvoje osobnosti, potom nastane eliminace negativních jevů, které obvykle nezřízený a nezorganizovaný život dospělých jedinců vychovaných v ústavní péči přináší. Tato problematika je velmi komplikovaná a její řešení může přinést jen komplexní reforma celé ústavní výchovy v naší republice, jak bylo popsáno v předešlé kapitole. I přes tuto snahu se však zcela jistě nikdy nepodaří fenomén pobytu dětí a mládeže v institucionálních zařízeních úplně vymístit. Proto je více jak nutné, aby státní složky všestranně přispívaly k mnohem většímu rozvoji činností na podporu vývoje a následného začlenění těchto jedinců do společnosti, neboť z výsledků výzkumu zaměřeného na projekt Na cestě do života je evidentní, že takové činnosti mají smysl a i přes krátkodobou existenci sklízí své první úspěchy.

Dej mi duše a ostatní si ponech – heslo, které vystihuje veškerou podstatu salesiánské pedagogiky. Duše mladého člověka je pro ně vším a jen díky její správné formaci se může dospívající stát správným a dobrým občanem a zároveň tak zajistit budoucnost celé naší společnosti, a to bez ohledu na to, zda je vychováván ve své vlastní rodině či institucionální péči. Obě skupiny jedinců mají stejná práva na stejné postavení ve společnosti a o zachování této rovnocennosti budou salesiáni svým počínáním vždy usilovně bojovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura:

- BOSCO, T., NANNI, C., *Dej mi duše: Salesiánská tradice*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 222 s. ISBN 80-7192-882-8.
- BOSCO, T., *Don Boskova ORATOR – Model a ikona současné salesiánské oratoře*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 2004.
- BOSCO, T., *Duchovní cvičení s Donem Boscem*. Praha: Portál, 1994. 160 s. ISBN 80-85282-86-0.
- BOSCO, T., *Maminka Markéta: Život matky Dony Bosca*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o, 2006. 166 s. ISBN 80-7266-234-1.
- Časopis *Don Bosco v české republice*. Praha: Salesiánská provincie, 2008
- Časopis *Salesiánský magazín*. Praha: Salesiánská provincie, 2007, 4. ISSN 1214-5262
- ECO, U., *Jak napsat diplomovou práci*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1997. 271 s. ISBN 80-7198-173-7.
- KOPECKÝ, J., *Výchovná metoda svatého Jana Boska*. Samizdat
- MATOUŠEK, O., *Ústavní péče*. 2. rozš. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1999. 159 s. ISBN 80-85850-76-1.
- *Práce v salesiánském duchu*. Příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR. Praha: Salesiánská provincie Praha, 2002.
- SCHIÉLÉ, R., *Don Bosco*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 95 s. ISBN 80-7178-196-7.
- ŠKOVIÉRA, A., *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál 2007. 143 s. ISBN 978-7367-318-5
- ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- VOCILKA, M., *Náplň činností středisek výchovné péče pro děti a mládež*. Praha: Tech Market, 1996. 108s. ISBN 80-902134-5-6
- VRACOVSKÝ, J., *Chaloupky: Salesiánské prázdninové tábory v době totality*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 151 s. ISBN 80-7178-705-1.

Právní předpisy:

- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
- Vyhláška č. 438/2006 Sb., která upravuje podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních

Internetové zdroje:

- www.sdb.cz
- www.pardubice.sdb.cz
- www.dozivota.cz
- www.fma.cz
- www.dom.os.cz
- www.fod.cz
- www.mpsv.cz
- SVOBODOVÁ, M.; VRTBOVSKÁ, P.; BÁRTOVÁ, D., *Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice*, [online]. Česká republika: DOM, 2002. [cit. 2009-01-28], Dostupný z [www: <http://www.domos.cz/index.php?page=downloads&typ=sablony>](http://www.domos.cz/index.php?page=downloads&typ=sablony).
- GOTTWALDOVÁ, M. a kol., *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života*, [online]. Centrum J. J. Pestalozziho, 2006. [cit. 2009-01-22]. Dostupný z [www: http://www.otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf](http://www.otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf).
- BITTNER, P., HAVIGEROVÁ, J., JANIŠOVÁ, I., LANGHANSOVÁ, J., *Děti z ústavů*, [online]. Liga lidských práv, 2007. [cit.2008-12-10]. Dostupný z [www: www.llp.cz/files/file/deti_z_ustavu.pdf](http://www.llp.cz/files/file/deti_z_ustavu.pdf)
- VÁŇOVÁ, J., KAPLÁNEK, M., *Práce v salesiánském duchu: Příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR* [online]. Salesiánská provincie Praha, 2002. [cit. 2008-11-28]. Dostupný z [www: http://teplice.sdb.cz/stahnete-si/](http://teplice.sdb.cz/stahnete-si/).

- Fond ohrožených dětí : *Ústavy* [online]. Praha : Austro-Bohemia, 1998 , 13.1.2009 [cit. 2009-01-22]. Dostupný z WWW: <http://www.fod.cz/stranky/klokanepek/pece.htm>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Ukázka rozhovoru

Příloha č. 2 – Přihláška do kurzů do života

ORIGINÁLNÍ PŘEPIS ROZHOVORU

Pořízen v Hostinném dne 16. 12. 2008

RADEK

„Kolik je ti let?“

„18“

„V současné době jsi v jakém dětském domově?“

„V Kostelci nad Orlicí. Já sem byl pak ještě ve čtvrtý třídě myslím...sem měl jako problémy s učením, tak sem šel do diagnostáku do Hradce. Jakoby nápravnej, jestli to jako budu zvládat, tak mě pak poslali zpátky. Ale ty vychovatelky jsou tam v pohodě, v Kostelci. Já bych si s nima teda chtěl už tykat, ale uvidíme, no (smích). Já tam mám i sám pokoj, to je dobrý no. Než abych tam měl nějakýho prcka. Čím dýl tam jsem, tak tím lepší vztahy mám. Ale taky je to tam přísný. Třeba jako kluci u nás na intru si stěžujou, jak je to tam hrozný, že nemáme vycházky a tak. A já jim pak vyprávím, jak to chodí v děcáku, že je to tam ještě přísnější, tak pak docela čuměj, no.“

„A teď děláš nějakou školu?“

„No, truhlářinu se učim, no. Pak bych chtěl ještě dál na nástavbu, na dřevaře. To mě baví s tím dřevem.“

„Víš, proč jsi v dětském domově?“

„No...sem kvůli tomu, že jsme měli byt, barák rodinný, ale máma na to neměla finance, že jo. Takže neměla na jídlo a na takový ty věci. Nejdřív šla moje sestra a pak jsem šel já, no.“

„Od kolika let jsi v DD?“

„Od šesti let, od první třídy.“

„Teď momentálně jsi ve styku se svou rodinou?“

„Sem, no. Víkendy, prostě prázdniny. Nejvíc s mamkou, se sestro a s bráchou. Mamka pracuje, už nemá mateřskou na bráču. A furt pracuje. I od tří ráno do devíti ráno, i odpoledne...Ale nevím, co dělá no. Ona se mi s tím nesvěřila. Ale vydělává hodně.“

„A jaká osoba je ti nejbliže? Na koho se můžeš spolehnout, obrátit s žádostí o pomoc a tak...“

„No tak....na to centrum Don Bosco nejvíc....a taky na mámu, no. Občas.“

„Jaký vztah máš s mamkou?“

„No tak, rozumím s ní. Ona jako rozumí mně, jako někdy si povídáme, co budu dělat třeba za dva roky, jestli se odstěhuju nebo tak...A tak já jí řeknu, že jo, a ona z toho nedělá vědu no. Jenom mi třeba řekne, abych jí to...byl s ní třeba v kontaktu nebo tak. Abych na ní prostě nezapomněl, o to jí jde, no.“

„Máš jí za zlé, že jsi kvůli ní v dětském domově? Že nebojovala za to, abyste byli s ní?“

„No dřív sem chtěl být několikrát doma, že jo...s ní jako. Aby máma zrušila ústavku, že jo, sem chtěl. Ale z dětskýho domova sestra mi říkaly, že mamka by na to neměla peníze a ona mi to pak popsala taky do telefonu. Sice sem byl zklamanej, ale pak jsem to jako pochopil. Ale my sme v kontaktu často.“

„A co táta?“

„No já sem slyšel od mámy různý příběhy o tátovi, ale nevím no...kdyby žil, tak bych ho ani nechtěl najít. Já ho nikdy neviděl. A nechci.“

„Účastnil ses programu Na cestě do života, prošel jsi těmi kurzy...Jak ses o tom vůbec dozvěděl poprvé?“

„No dozvěděl jsem se to, než jsem chodil ten rok, tak před tím rok chodili jiný z našeho dětského domova, že jo...Tak mi potom nabídli, když sem byl v tom prvním ročníku, že tam budu jezdit. Tak sem řekl jo, že to není špatnej nápad, tak sem tam chodil.“

„Jak dlouho se tedy s pracovníky SSM Pardubice znáš?“

„No...budou to dva roky, no.“

„A když jsi tam přišel úplně poprvé, jak to tam na tebe působilo?“

„Jako na kurzy?“

„Ano, myslím, když ses poprvé dostal do styku s těmi lidmi tam.“

„No, chovali se ke mně strašně pěkně, že jo. Já je vlastně znal ještě trochu dřív...Protože jak byly ty srazy dětských domovů, tak sem se tam s některými bavil, tak sem měl aspoň trochu to...se k nim zapojit, no. Líbilo se mi tam, to jo.“

„Když jsi tam jel poprvé, věděl jsi, co se tam bude dít, co je smyslem těch kurzů?“

„No říkali nám to no, že jako je to na cestě do toho života, že jako třeba...já nevím...prostě jak třeba zvládat domácnost a takový ty věci, platit třeba dávky nebo něco, o celým životu. Věděl sem, co mě tam čeká, no.“

„Účastnil ses také dnů pro dětské domovy, nebo nějaké prázdninové akce?“

„Taky no, jezdil sem tam. Na ty dny...ty prázdniny ne, já sem měl letos brigádu.“

„Co se ti na kurzech nejvíce líbilo?“

„No tak, ty hry a takový, že jo. Třeba kdo jak sedí, jak vyjadřuje svoje city, že jo...I jak sme malovali a takový...co nám to připomíná...to se mi líbilo. Pak úlevový hry, to bylo dobrý, taková ta relaxace a tak...že jako sme třeba zapomněli na problémy...a cejtíl sem se líp.“

Ty počítače byly taky dobrý. Sem se tam ještě víc naučil Word a stahování a tak. Já to jako uměl, ale ještě sem se tam naučil další věci k tomu. Ale jako co mě dost překvapilo, to bylo třeba to...jak sme se učili právě s těma penězi hospodařit a vyjít a tak, jak je jako třeba ten nájem velké nebo tak něco. Že mi pak toho moc nezbude. Si myslím, že člověk asi musí hodně šetřit, no. Když třeba pak má děti a tak. To sem si to takhle nepředstavoval (smích)...“

„A myslíš, že po absolvování těch kurzů tě tedy už nic nezaskočí? Že jsi připraven se později osamostatnit a starat se sám o sebe?“

„No to právě určitě. Protože mi to tam furt probírali a učili se co a jak a jak ty úřady a hlavně ty peníze, no. Že sme měli takový jakoby peníze, no. Jako asi to bude těžší pak, ale myslím, že to budu umět, oni to tam fakt dost dobře vysvětlovali.“

„Chybělo ti tam něco? Něco bys tam třeba přidal, vylepšil...“

„No, ani ne...Mně to vyhovovalo. Měli tam třeba i výlety, chodit ven a tak, to bylo dobrý.“

„A co ses tam tedy konkrétně naučil, co ti utkvělo v paměti?“

„No tak něco s těma počítačema, pak jako kdo co cítí nebo prostě jak se chová. Prostě jak poznáš ty city podle chování. A co ještě...hlavně ty hry...a pak ještě...co to bylo (smích)... Jo pak ještě třeba sem měl partnerku a dělali jsme jako rodinu, že jo. Museli sme vyjít s penězi na týden a takový. To bylo dobrý no, to si myslím, že se fakt nám tady hodí. Pak takový ty věci jsme se učili, co patří do toho života. A pak taky posílání složek, dopisy, balíky, to jsem taky vůbec nevěděl před tím, jak se dělá.“

„Myslíš si, že něco, co jste se tam učili, bylo úplně zbytečné, že to třeba nikdy nevyužiješ?“

„No...jako to spíš ani jako nic. Mně to vyhovovalo. Já bych to neměnil.“

„Jakým způsobem ovlivňují tvůj život pracovníci SSM Pardubice? K čemu ti vůbec jsou? Jsou to přátelé, nebo jak je vnímáš?“

„No tak navštěvují mě, ptaj se, co budu dělat a tak...Tak s nima komunikuju a počítám s nima jako do budoucna, že se třeba jim ozvu a oni mi pomůžou s bydlením...oni nám to porád vtluokaj do hlavy, no. Takovej zdroj budoucí pomoci bych to nazval (smích).“

„S kým jsi nejvíc v kontaktu z nich?“

„No...z těch lidí? No tak s Vendulou, s Martinem, že jo, Poláčkem...a pak se zelenou linkou, že jo.“

„Takže jí znáš a využíváš?“

„Jooo...já volám no. Třeba když je chci pozdravit, nebo tak nějakou akci chci třeba dělat jako teď, tak jim budu volat častěji...“

„Stýkáš se s nimi pravidelně?“

„No já nevím, tak třeba za měsíc jednou. Jezděj za mnou. Ale hlavně přes ty kurzy, já dělám ten pokračovací. A taky přes ty Dny pro dětský domovy, no....“

„Nastala už u tebe nějaká situace, se kterou sis nevěděl rady a šel jsi hledat pomoc právě k salesiánům?“

„No...ještě nenastala, ale já s ní počítám (smích). To právě vim, že pak budu určitě za nima, no. Třeba jako to bydlení a práce, až bude potřeba. To oni mi pomůžou, hlavně třeba i Tomáš.“

„Přinesl ti kurz kromě znalostí a dovedností třeba ještě něco jiného? Přátelé, lásku, pocit bezpečí...?“

„No určitě kamarády. Sem s nima i ve styku teď, přes internet. S někteří teda, no. Na některý nemám kontakt. Ale tak hlavně, že sem poznal ty lidi tam, že mi pomáhaj tak nějak v tom životě, co a jak a tak...no“

„Kdybys měl celý ten kurz shrnout, tak jak ho hodnotíš? Je podle tebe dobré, že salesiáni existují a dělají pro vás tyhle kurzy a tak?“

„Určitě je to dobrý. Třeba, že bych třeba jako nechodil na ty kurzy, tak bych třeba něco vůbec nevěděl. Třeba bych si představoval, že to v tý rodině to nějak je a třeba by mě něco nenapadlo, jako jak je to fakt a tak. Takže mi to přineslo takovej jako...no...náhled do rodiny i.“

„V kurzech se řeší otázky osamostatnění, jak vyjít s penězi a tak. Bavíš se o tom třeba i s někým jiným než se salesiány?“

„No tak s dětským domovem, s mamkou, pak že jo, s Pardubicema, a taky s mojí kurátorkou.“

„A co se týká nějakých citových vztahů, tak dá se říct, že ten vztah se salesiány je pro tebe přátelský nebo rodinný, nebo jak to vnímáš?“

„No...spíš normální kamarádskej. Ale možná to za čas bude i moje rodina, je to jako všechno v budoucnosti, no.“

„Salesiáni jsou řeholní společnost. Jak ty vnímáš náboženství ve vztahu k tomuhle projektu?“

„No oni nám pouštěli i nějaký to dvd, no. Mně to jako nevadí, ale já jako nevěřim na toho Boha, no. Klaždej má jako, jak bych to řekl, každej věří na něco jiného, ale mně to třeba nevadí, když sme šli na nějakou mši nebo křest. Já sem se na to i rád koukal. Oni mi to prostě nenutili tu víru, nic. Ale já se na to ani nějak neptal no. Zatím (smích). Já jako vim nějaký verze, že Bůh vznikl takhle a takhle, takže nevím no. Oni se vždycky třeba ptali, kdo chce jít, tak my šli, my to chtěli vidět.“

„A když ses to dozvěděl, že tam náboženství hraje nějakou roli, tak jak jsi reagoval, neodradilo tě to třeba?“

„Ani ne, nepřišlo mi to divný. Spíš jako normální. Že je to i jako dobrý, že na něco věřej, sem si říkal. Třeba když je někdo sám, že jo, tak co by dělal.“

„Jaké máš představy o svém životě, až odejdeš z domova? Máš nějaké touhy, přání, plány...máš to nějak nalinkované?“

„Tak já bych si ještě udělal školu, rok... Jako dřevař, s papírama a tak. Pak bych měl v plánu normálně našetřit si nějaký peníze, že jo...z práce. Pak se odstěhovat od mamky a začít jako život, no. Založit si rodinu a tak. Ale teď holku už nemám.“

„Ty jsi říkal, že chystáš nějaký projekt ve spolupráci s centrem Don Bosco, můžeš mi o tom něco říct?“

„No minulej rok, že jo, T-mobil nadace malý granty, že jo, pro ty školy udělali takovej program, že dostanou nějakou částku a některý školy byly vybrány. Oni dostanou třeba částku 60 000 pro ty lidi, co vymyslej nějaký nápady, třeba Pomozte dětem nebo tak, že jo...Udělat jim třeba celodenní výlet, diskotéku, nebo že chci rozjet třeba hiphop pro ně...prostě cokoli. A já bych měl právě něco takovýho naprogramovat pro ty lidi a třeba to vyjde si myslim. A že se jim to bude líbit. Takže ted'ka vybrali nás, naši školu...jako znova, protože loni už sme na tom taky jako škola dělali, ale já ne. Ale letos bych chtěl. Já bych chtěl vzít, že jo, internát do toho centra Don Bosco a chtěl bych tam pro ně vymyslet nějakej program, diskotéku, nějakou přednášku o drogách třeba...Tady v tom třeba někdo jede ve velkým, tak aby pochopili, co to je prostě za nebezpečí. Pak bych chtěl natočit třeba DVD o našem domově, jak to tam vypadá a ukázat těm ostatním, jak žijeme my.“

„Dá se tedy říci, že bys rád taky pomáhal ostatním mladým lidem třeba právě tak, jak salesiáni pomáhají tobě?“

„No, právě, to je ono...Já v nich mám jako takovej vzor. Chtěl bych jim představit to, co salesiáni dělaj. A hlavně o těch drogách tam něco říct, že jsou návykový a že je to nebezpečný. To nám tam taky oni říkali a já bych to chtěl, že jo, takhle jako předat dál.“

„Na úplný konec bych se tě ráda zeptala, co pro tebe salesiáni znamenají, jakou roli hrají v tvém životě?“

„Tak jak sem už říkal, no...Je to pro mě jistota, že mám kam jít, až třeba to...si nebudu vědět rady. A takovou úlevu cejtím, když si s někym z nich můžu popovídat a tak. Mám je prostě rád, no...nevím, co ještě k tomu víc říct (smích).“

Příhlaška
KURZ PŘÍPRAVY NA ŽIVOT
 pro mladé lidi od 15-ti let žijící v ústavní péči
 školní rok 2008 - 2009

Jméno a příjmení: .....

Datum narození: .....

Dětský domov: .....

Kontaktní telefon: .....

Zakroužkujte skupinu kurzů, na kterou přihlašujete účastníka:

Základní kurz

3. - 5. října 2008	Kurz rozvoje osobnosti
7. - 9. listopadu 2008	Počítačový kurz
5. - 7. prosince 2008	Kurz rozvoje osobnosti
16. - 18. ledna 2009	Počítačový kurz
27. února - 1. března 2009	Kurz rozvoje osobnosti
3. - 4. dubna 2009	Počítačový kurz
8. - 10. května 2009	Kurz rozvoje osobnosti

Pokračovací kurz I

12. - 14. září 2008	Kurz rozvoje osobnosti
28. - 30. listopadu 2008	Počítačový kurz
30. ledna - 1. února 2009	Kurz rozvoje osobnosti
13. - 15. března 2009	Počítačový kurz
17. - 19. dubna 2009	Kurz rozvoje osobnosti
29. - 31. květen 2009	Počítačový kurz
19. - 21. června 2009	Kurz rozvoje osobnosti

Pokračovací kurz II

31. října - 2. listopad 2008
21. - 23. listopadu 2008
12. - 14. prosince 2008
20. - 22. února 2009
27. - 29. března 2009
15. - 17. květen 2009
5. - 6. června 2009

Je vhodné, aby se přihlášení zúčastnili celé série všech víkendových setkání ve své skupině.

Podpis zástupce dětského domova a razítko: .....

Přihlášky, prosím, zašlete do pátku **20. června** poštou na adresu:

CENTRUM DON BOSCO
Salesiánské středisko mládeže SKM
Zborovské nám. 2018
530 02 Pardubice

Souběžně se zasláním přihlášek poštou **prosíme o odeslání emailu** na adresu naceste@dozivota.cz, ve kterém uvedete přehled se jménem Vašeho zařízení, názvem kurzu a počtem účastníků. Kurzy jsou omezeny počtem účastníků, proto bude brán zřetel na pořadí přihlášených. Přihláška je také ke stažení na naší adrese www.dozivota.cz.

Název projektu: Na cestě do života – podpora a doprovázení mladých lidí z dětských domovů

